

**Crna Gora: Izgradnja autoputa Bar-Boljare -
Procjena uticaja na životnu sredinu i društveno okruženje**

**Analiza razlika i Dokumenti za javni uvid za
Dionicu Mateševo - Andrijevica**

**Ažurirani
PLAN ZA UKLUČIVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA**

Konsultant

PASECO SP LTD
26, Fokionos Negri str.,
11361 Athens, Greece

Mart 2025

Sadržaj

1	UVOD.....	6
2	OPIS PROJEKTA	8
2.1.	Dosadašnje aktivnosti.....	8
2.2.	Projektovanje i trasa projekta	10
2.3.	Status i vremenski okvir za realizaciju projekta	11
2.4.	Ciljevi i obim Plana uključivanja zainteresovanih strana.....	12
3	REGULATORNI OKVIR ZA UKLJUČIVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA	13
3.1	Relevantni zahtjevi za uključivanje zainteresovanih strana u Crnoj Gori.....	13
2.5.	Standardi EBRD-a o uključivanju zainteresovanih strana (EBRD PR10)	13
4	REZIME DOSADAŠNJIH AKTIVNOSTI NA UKLJUČIVANJU ZAINTERESOVANIH STRANA	15
5	ZAINTERESOVANE STRANE I NAČIN KOMUNIKACIJE.....	17
5.1	Institucionalna kategorija zainteresovanih strana.....	17
5.2	Strane koje su direktno pogođene	18
5.3	Ostale zainteresovane strane.....	23
6	PROGRAM ANGAŽOVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA	24
6.1	Odgovornost za implementaciju SEP-a	24
6.2	Predlog strategije za javni uvid	24
6.3	Vrijeme i metode komunikacije i angažovanja na projektu	25
6.4	Predlog strategije za uključivanje stavova osjetljivih grupa	36
7	ŽALBENI MEHANIZAM	37
7.1	Registracija žalbe.....	38
7.2.	Postupak rješavanja primljenih žalbi	39
	Korak 1: Prijem, evidentiranje i potvrda prijema žalbe.....	40
	Korak 2: Procjena i ispitivanje	40
	Korak 3: Konsultacije i sprovođenje rješenja	40
	Korak 4: Zatvaranje žalbe i praćenje	40
	Korak 5: Žalba na odluku (opciono, ako podnosilac nije zadovoljan)	41
7.3.	Praćenje i izvještavanje o žalbama	41
8.	MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE.....	41
8.1.	Izvještavanje zainteresovanih strana	43

8	RESURSI I ODGOVORNOSTI ZA SPROVOĐENJE AKTIVNOSTI ANGAŽOVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA.....	45
	Prilog 1 - Spisak naselja koja su direktno i indirektno pod uticajem Projekta	46
	Prilog 1a: Spisak ugostiteljskih objekata i restorana/kafića duž puta R19	47
	Prilog 2: Projektne mape	48
	Prilog 3: Ključni zakoni u Crnoj Gori koji usmjeravaju i obavezuju uključivanje zainteresovanih strana	50
	Prilog 4: Do sada sprovedene ključne aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana.....	53
	Prilog 5: Registar pritužbi zajednice, generisani izvještaj o praćenju i generičke kontrolne table	61
	Prilog 5a: Primjer pisma kojim se potvrđuje prijem žalbe.....	64
	Prilog 6: Obrazac za registraciju žalbe.....	65
	Prilog 6a: Obrazac za komentare.....	66
	Prilog 6b: Letak sa obavještenjem o žalbenom mehanizmu	67
	Prilog 7: Registar angažovanja zainteresovanih strana	69
	Prilog 8: Politika uključivanja zainteresovanih strana.....	70
	Prilog 9: Ostale zainteresovane strane	71

Spisak tabela

Tabela 1: Spisak strana pod uticajem projekta	20
Tabela 2: Uključivanje zainteresovanih strana – aktivnosti u fazi prije izgradnje	28
Tabela 3: Aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana - Faza izgradnje	34

Spisak figura

Slika 1: Polazna tačka projekta	48
Slika 2: Krajnja tačka projekta	48
Slika 3: Velika mapa projekta	49
Slika 4: Pregled katastarskih opština obuhvaćenih eksproprijacijom	49

Spisak skraćenica i akronima

AoI	Oblast uticaja
AIP	Pristup informacionoj politici
CLO	Službenik za vezu sa zajednicom
CM	Katastarska opština
E&S	Ekološko i socijalno
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
AIPD EBRD-a	Evropska banka za obnovu i razvoj Pristup informacionoj politici i direktivi (2019)
ESIA	Procena uticaja na životnu sredinu i društveno okruženje
ESMP	Plan upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima
EPC Izvođač	Inženjering Nabavka i izgradnja Izvođač
EU	Evropska unija
GBV	Rodno zasnovano nasilje
GM	Žalbeni mehanizam
LARF	Okvir za eksproprijaciju zemljišta i preseljenje
LARP	Plan za eksproprijaciju zemljišta i preseljenje
M&E	Monitoring i evaluacija
MONTEPUT	Društvo sa ograničenom odgovornošću u državnom vlasništvu – menadžer projekta
NVO	Nevladina organizacija
NTS	Netehnički rezime
OIP adrese	Druge zainteresovane strane
SEL	Evidencija angažovanja zainteresovanih strana
SEP	Plan uključivanja zainteresovanih strana
SH	Seksualno zlostavljanje

REČNIK	
Konsultacije	Proces razmjene informacija, dobivanje povratnih informacija i/ili savjeta od zainteresiranih strana i uzimanje tih stavova u obzir prilikom donošenja projektnih odluka i/ili postavljanja ciljeva i definiranja strategija.
EBRD standardi učinaka	Politika zaštite životne sredine i socijalna politika EBRD-a (2019) ¹ je jedna od tri politike dobrog upravljanja i ključni dokument koji usmjerava posvećenost EBRD-a promovisanju "ekološki ispravnog i održivog razvoja" u punom opsegu svojih investicionih i tehničkih aktivnosti i saradnje. U njemu se navodi kako se ova posvećenost i praksa sprovode u projektima EBRD-a.
Projekt	Odnosi se na dionicu Mateševo - Andrijevića dužine oko 24 km (14% od ukupne dužine autoputa Bar - Boljare) sa polaznom tačkom nakon petlje Mateševo, koja je povezana sa dionicom Mateševo – Smokovac, koja je završena i otvorena za saobraćaj od 13. jula 2022. godine.
Strane pod uticajem projekta	Uključuje grupe i lica na koje projekt utječe ili na koje bi mogao utjecati zbog stvarnih utjecaja ili potencijalnih rizika za njihovo fizičko okruženje, zdravlje, sigurnost, kulturne prakse, dobrobit ili sredstva za život. Ove zainteresovane strane mogu uključivati pojedince ili grupe, uključujući lokalne zajednice.
Ostale zainteresovane strane	Odnosi se na pojedince, grupe ili organizacije koje su zainteresirane za Projekt, a koje proizlaze iz lokacije projekta, njegovih značajki, utjecaja ili pitanja koja se odnose na javni interes. Na primer, ove strane mogu uključivati vladine zvaničnike, privatni sektor, naučnu zajednicu, stručnjake, sindikate, ženske organizacije, druge organizacije civilnog društva i kulturne grupe.
Promena trase	Odnosi se na predložene izmene trase od tunela Trešnjevik do Andrijevice
Zainteresovane strane	Kolektivno upućivanje na pojedince ili grupe na koje (a) projekat utiče ili za koje postoji verovatnoća da će biti pod uticajem Projekta (<i>strane pod uticajem / pogođene projektom</i>); i (b) koje mogu imati interes u projektu (<i>druge zainteresovane strane</i>).
Uključivanje zainteresovanih strana	To je kontinuirani i iterativni proces identifikovanja, komunikacije i omogućavanja dvosmernog dijaloga sa ljudima pod uticajem odluka i aktivnosti Projekta, kao i drugim licima koji su zainteresovani za sprovođenje i ishode Projekta. Uzima u obzir različite potrebe za pristupom i komunikacijom različitih grupa i pojedinaca, posebno onih koji su u nepovoljnijem položaju ili su ranjivi, uključujući razmatranje izazova u komunikaciji i fizičkoj pristupačnosti. Angažovanje počinje što je ranije moguće u pripremi Projekta, jer rana identifikacija i konsultacije sa licima pod uticajem Projekta i zainteresovanim stranama omogućavaju da se njihovi stavovi i bojazni razmotre tokom projektovanja, implementacije i nakon puštanja urad Projekta.
Plan uključivanja zainteresovanih strana (SEP)	Ovaj dokument koji je pripremljen da usmeri i obezbedi efikasno uključivanje zainteresovanih strana.

¹ <https://www.ebrd.com/news/publications/policies/environmental-and-social-policy-esp.html>

1 UVOD

Za dionicu Mateševo-Andrijevića dugu 24,0 km na autoputu Bar-Boljare (SEETO putni pravac 4) Crna Gora je dobila značajan grant Evropske unije (EU) kroz EU Instrument za pripremu projekata (PPF) i "Tehničku pomoć za pripremu Idejnog projekta", uključujući Procjenu uticaja na životnu sredinu i društveno okruženje (ESIA), Plan uključivanja zainteresovanih strana (SEP), (ovaj dokument) i Okvir za otkup zemljišta i obnovu sredstava za život (LARF) na nivou Idejnog projekta pripremljenog tokom 2022. godine. Vlada Crne Gore preko državnog preduzeća za upravljanje putevima MONTEPUT sada namjerava da izgradi dionicu od Mateševa do Andrijevice ("Projekat").

Ovaj dokument je dopunjen / ažurirani SEPa iz 2022. godine, koji je doradjena tokom septembra 2024. godine, kao dio dokumentacije koja se stavlja na uvid javnosti, i uključio je promjenu trase. Do izmene trase došlo je odlukom MONTEPUTA, tokom avgusta 2024. godine, nakon dobijenih primjedbi i bojazni dobijenih iz lokalnih zajednica koje su jasno definisane tokom sastanaka u lokalnim zajednicama u julu 2024. godine.

Ovaj ažurirani SEP za cilj ima da usmjeri buduće aktivnosti uključivanja zainteresovanih strana i uključio je mjere za prevazilaženje manjkavosti u prethodnom angažovanju i zasniva se na principima prilagodjavanja upravljanja i uključivanja stavova zainteresovanih strana u procesu donošenja odluka. SEP je dio Dokumenta o životnoj sredini i društvenom okruženju (u daljem tekstu: Dokumenti), uključujući Studiju o procjeni uticaja na životnu sredinu i društveno okruženja (ESIA), Okvir za pribavljanje zemljišta i preseljenje (LARF), Netehnički rezime (NTS), Akcioni plan za životnu sredinu i društveno okruženje (ESAP) i druge dokumente koji se objavljuju i na engleskom i na crnogorskom jeziku.

Projekat je pripremljen u skladu sa zakonodavnim propisima Crne Gore i standardima Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), jer se očekuje da će projekat biti podržan kroz projektno finansiranje ove međunarodne finansijske institucije. Zbog toga se instrumenti za procjenu uticaja i upravljanje rizikom pripremaju u skladu sa standardima EBRD-a kako bi se ispunili standardi za projekte klasifikovane kao kategorija "A"² u skladu sa Politikom zaštite životne sredine i društva (ESP) (2019).

SEP prikazuje prethodno i buduće uključivanje strana zainteresovanih za Projekat, pružajući MONTEPUT-u sistematski pristup za izgradnju i održavanje konstruktivnih odnosa sa direktno i indirektno pogođenim lokalnim zajednicama i drugim zainteresovanim stranama. Zalažući se za rješavanje problema u lokalnim zajednicama, MONTEPUT je u periodu između 4. i 27. septembra 2024, održao niz sastanaka sa lokalnim zajednicama od Mateševa do Andrijevice, ne samo sa onim koje su pod uticajem promjenjene trase. Detaljan opis ovog procesa dat je u Poglavlju 4. Ovome su prethodili sastanci u tri lokalne zajednice u julu 2024. godine. MONTEPUT je uvažio zahteve i sugestije koje su iznesene na javnim skupovima u julu 2024, kao i ranije dobijene primjedbe i uradio prijedlog za promjenu trase od tunela Trešnjevik do Andrijevice. U septembru 2024. godine uslijedila je detaljna prezentacija promjena u svim lokalnim zajednicama duž cijele dionice. Detaljni zapisnici sa sastanaka dostupni su u arhivi Projekta. Uprkos uložnim naporima i aktivnoj komunikaciji sa lokalnim zajednicama, iskazana su pojedinačna osporavanja i kritike nove trase. Ovakvi stavovi su povezani sa različitim motivima, i česti su u linearnim infrastrukturnim projektima koji uključuju otkup zemljišta u privatnom vlasništvu i promjenu namjene zemljišta.

---

² Događaji na "grinfild" zemljištu, ili veliki projekti proširenja ili transformacije-konverzije, koji mogu dovesti do značajnih ili dugoročnih ekoloških i društvenih rizika i uticaja.

Ove aktivnosti su detaljno opisane u ovom ažuriranom SEP-u, koji sadrži relevantne informacije o procesu uključivanja zainteresovanih strana i njihovom učešću u aktivnostima na realizaciji Projekta. Dokument takođe sadrži cjelovit opis Žalbenog mehanizma, koji upućuje zainteresovane strane kako da podnose žalbe i iskažu svoje bojazni. Priložen je model za uspostavljanje Dnevnika žalbi sa uputstvima za upravljanje rizicima i izbjegavanje negativnih uticaja (Poglavlje 7; Aneksi 5 i 6). O Žalbenom mehanizmu građani su obavještavani tokom sastanaka u lokalnim zajednicama sa opisom njegove uloge u fazama planiranja i funkcionisanja projekta.

SEP će biti ažuriran po potrebi tokom pripreme (pripremni radovi), izgradnje i operativnih faza kako bi se obezbijedio najprikladniji način angažovanja. U ovoj inicijalnoj varijanti dat je detaljan plan za preostale aktivnosti u fazi pripreme izgradnje, koja bi trebalo da traje do sredine 2025. godine, kao i predviđeni plan za fazu izgradnje, koja bi trebalo da počne 2026. godine.

2 OPIS PROJEKTA

Predmetni autoput je oko 24 km duga³ dionica autoputa Bar - Boljare od Mateševa do Andrijevice. Polazna tačka je na ulaznom portalu tunela dužine 555 m na kraju dionice Smokovac - Mateševo (Petlja Mateševo), koja je u funkciji od 13. jula 2022. godine. Projekat se prostire na dvije administrativne opštine, Kolašin i Andrijevica, direktno utičući na osam seoskih lokalnih zajednica. Indirektni uticaji u vezi sa izgradnjom mogu se proširiti na 17 okolnih zajednica. Pored toga, utiče na osam katastarskih opština zbog eksproprijacije zemljišta i preseljenja, a izmjenjena trasa obuhvata još jednu katastarsku opštinu - KO Andrijevica. Ažurirana lista lokalnih zajednica (Naselja/Mjesne zajednice) pod direktnim i indirektnim uticajem Projekta, uključujući promjenu trase, data je u Projekat će imenovati najmanje jednog glavnog oficira za vezu (CLO) koji će biti glavna kontakt osoba za zainteresovane strane i redovno posjećivati projektno područje.

Nakon njegovog imenovanja, kontakt detalji CLO-a će biti dodati objavljenim informacijama o projektu. CLO će biti odgovoran za svakodnevnu implementaciju SEP aktivnosti, kao što su planiranje sastanaka, posjete zajednici, organizovanje učešća drugih članova projektnog tima po potrebi, prisustvovanje internim sastancima za planiranje projekata i izvještavanje zainteresovanih strana kao što je opisano u Poglavlju 8.

Kontakt podaci izvođača radova na projektovanju i izgradnji takođe će biti javno dostupni pogodnim lokalnim zajednicama.

U međuvremenu, i kao dodatni način za stupanje u kontakt sa projektom u cjelini, zainteresovane strane mogu da kontaktiraju menadžera za žalbe kao što je navedeno u poglavlju 7.

---

³ Cjelokupna dužina autoputa Bar Boljare je oko 169 km i ostvaruje stratešku vezu od Luke Bar na Jadranskoj obali do Boljara u blizini granice sa Srbijom.

Prilog 1 - Spisak naselja koja su direktno i indirektno pod uticajem Projekta

	OPŠTINA KOLAŠIN	OPŠTINA ANDRIJEVICA
Primarna oblast uticaja	1. Mateševo 2. Bare Kraljske 3. Sunga	1. Gnjili Potok 2. Kralje 3. Klanac 4. Sjenozeta 5. Prisoja 6. Slatina 7. Salevići 8. Lugovi 9. Protići 10. Most Bandovića 11. Miravčine
DIREKTNI UTICAJ OD EKSPROPRIJACIJE		
Sekundarna oblast uticaja	4. Han Drndarski 5. Krgovići 6. Trešnjevik 7. Ravni Brijeg 8. Ljubaštica	12. Zabrdje 13. Trepča 14. Laništa 15. Peovac 16. Oblo Brdo
INDIREKTNI UTICAJ		

⁴, dok je graficki prikaz trase dat u Koledž Komerc, Mateševo

Vila Đekić, Kralje,

1. Džep Zečevića, Bare Kraljske
2. Restoran Trešnjevik,
3. Dubirog Perović
4. Eko turs Komovi
5. Eko Katun Komovi
6. Katun i Eko dom Trešnjevik
7. Radmilica Uživajte u pogledu

⁴ Zakonom o teritorijalnoj organizaciji nijesu sva naselja priznata kao administrativne jedinice.

8. Most Bandovića – hotel i restoran
9. Kraljska Koliba
10. Kafana Veša
11. Kafe Bar Oaza
12. Kuća Račića - Seoska kuća

Prilog 2: Projektne .

2.1. Dosadašnje aktivnosti

Istorijat dionice Mateševo-Andrijevića treba posmatrati i razumjeti u kontekstu planiranja i izgradnje autoputa Bar-Boljare u cjelini, ali i iz perspektive deonice Smokovac-Mateševo, dužine 41 km, koja je u funkciji od 13.07.2022. Ograničenja definisana u koridoru autoputa i principi korišćenja zemljišta definisani su Prostornim planom Crne Gore do 2020. godine. Dakle, principi definisanja koridora autoputa, uključujući ograničenja u korišćenju zemljišta, postoje od 2008. godine i odnose se cijeli autoput u dužini od 168 km.

Preduzete aktivnosti na izradi obavezne dokumentacije za dionicu Mateševo-Andrijevića mogu se posmatrati kroz dvije uzastopne faze, koje su povezane ali se ne preklapaju.

Prva faza je započeta Generalnim projektom (Louis Berger SAS-Pariz, Simm Engineering-Podgorica) 2008. godine, kada su ispitana tri alternativna rješenja trase. Projektne aktivnosti su nastavljene u 2018. u okviru Tehničke pomoći (TA) podržane kroz Grant Investicijskog okvira za Zapadni Balkan (WBIF). U okviru djelokruga rada TA zajedno sa tehničkom dokumentacijom koju je finansirala Vlada Crne Gore, izrađene su sljedeće studije:

- Idejni projekat za dionicu Mateševo-Andrijevića usvajanjem varijante 3, odobren od Državne revizione komisije (2022)
- Nacionalna EIA za dionicu Mateševo – Andrijevića, (2024) za koju je data saglasnost Agencije za zaštitu životne sredine (rješenjem 03-UPI-652/28 od 14.05.2024. godine).
- Preliminarna ESIA za Mateševo – Andrijevića, izrađena u okviru VBIF-a, na osnovu odobrenog Idejnog projekta, uključujući LARF i SEP, dostavljena u julu 2023. godine, koja nije objavljena kao konačna niti je bila na javnom uvidu.
- Preliminarna ESIA pripremljena kao dio Studije izvodljivosti za cijeli autoput Bar-Boljare (2021).
- Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za Detaljni prostorni plan autoputa Bar-Boljare (2008).

Druga faza je započeta tokom prve polovine 2024. godine, a određena je: (1) namjerom Vlade Crne Gore da zatraži od EBRD-a da finansijski podrži izgradnju dionice Mateševo Andrijevića, što je zahtijevalo procjenu usklađenosti projektnih aktivnosti sa, između ostalog, Ekološkom i socijalnom politikom EBRD-a (2019) i važećim Standardima učinaka, na osnovu čega je (2) MONTEPUT doneo odluku da istraži održive alternative u nastojanju da odgovori na primedbe i komentare dobijene od građana iz tri od ukupno osam naselja pod uticajem trase autoputa. Građani su tvrdili da Idejni projekat (koji je odobrila Državna reviziona komisija) nije na adekvatan način konsultovan sa javnošću i da ima štetne uticaje na funkcionalni i prostorni integritet naselja, da trasa ide preko naselja i iziskuje znatna raseljavanja. Prihvatajući da su iskazane bojazni legitimne i opravdane, MONTEPUT je preduzeo dodatne aktivnosti u avgustu 2024. godine. MONTEPUT je procijenio tehničke, troškovne i druge implikacije za izmjenu trase urađene na osnovu Idejnog projekta, na delu od izlaza iz Tunela Trešnjevik

do Andrijevice. Usledila je izrada Idejnog rješenja za predložene izmjene, koji je tokom septembra 2024. godine predstavljen u svih osam lokalnih zajednica pod uticajem izgradnje dionice Mateševo-Andrijevice. Detaljni zapisnici sa sastanaka su dostupni u arhivi MONTEPUT-a, dok su ključni nalazi sažeti u Dokumentima Projekta. Tokom intenzivne komunikacije sa lokalnim zajednicama, većina učesnika je javno dala podršku za prihvatanje predložene promene. Međutim, tokom javnih konsultacija su se mogle čuti kritičke primjedbe i neslaganje zbog promjene trase koje su kasnije iznete u pisanoj formi kao formalne pritužbe u kojima se navodi da je trasa izmenjena a da nisu razmotrene poznate zone klizišta, da izmjene nisu zasnovane na potrebnim istraživanjima, da su prekršeni inženjerski standardi, da nisu uzeti u obzira navodni ekonomski gubici koji su bili rezultat ograničenja izgradnje na zemljištu u koridoru nametnutih Prostornim planom autoputa Bar – Boljare. Ključni zaključci i najznačajnije tvrdnje i uvidi koji su se čuli na javnim skupovima u osam lokalnih zajednice, održanim u period juli - decembar 2024. dati su u posebnom Izvještaju o konsultacijama, koji će biti javno objavljen uz ovaj SEP.

Promjenom trase, od izlaza iz tunela Trešnjevik do Andrijevice, značajno je smanjen broj fizičkog raseljavanja (eksporrijacije stambenih objekata), očuvan je prostorni i funkcionalni integritet tri seoska naselja i omogućeno održivo funkcionisanje i razvoj ovih naselja u budućnosti. Promjena trase je u potpunosti ispunila odredbe EBRD PR 5 i PR 10 (standardi o pribavljanju zemljišta i raseljavanju i standardi o obaveštavanju javnosti i saradnji sa zainteresovanim stranama), uz poštovanje legitimnih interesa i zahteva ovih lokalnih zajednica za izmeštanjem trase definisane na osnovu Idejnog projekta.

Ovo se smatra primerom dobre prakse budući da su intenzivna komunikacija, osmišljena saradnja i uključivanje zainteresovanih strana u proces donošenja odluka, a naročito lokalnih zajednice pod uticajem Projekta, temelj za postizanje dugoročnih i kvalitetnijih rezultata, a time, između ostalog, bolju percepciju i podršku Projektu. Tokom višemesečne produktivne komunikacije sa lokalnim zajednicama (od jula do decembra 2024. godine) došlo se do rešenja koje je u velikoj meri zadovoljilo zahteve građana koji žive u naseljima u blizini autoputa. Time su stvoreni uslovi za narednu fazu realizacije Projekta, koji je, nesumnjivo, jedan od suštinskih razvojnih interesa Crne Gore, a posebno njenog Sjevernog regiona.

U proceni i analizi društvenih uticaja i implikacija koje trasa ima na lokalne zajednice, važno je ne zanemariti činjenicu da područje trase i njena okolina nijesu društveno prazan prostor. To je prostor u kome su formirani različiti oblici društvenih interakcija i stvoreni artefakti koji imaju višedimenzionalna materijalna, istorijska, vrednosna, simbolička i druga značenja. Istovremeno, ovo područje nije socijalno, kulturno ili ekonomski homogeno i u njemu žive društvene grupe različitih interesovanja i vrednosnih aspiracija.

Postupak izrade nove / modifikovane trase je vođen kriterijumima usaglašavanja pojedinačnih legitimnih interesa sa javnim interesom, zajedničkim razvojnim ciljevima i namerom Vlade da unapredi saobraćaj kroz proširenje mreže javnih puteva. Izgradnja autoputa Bar – Boljare kao celine, kao i dionice Mateševo – Andrijevice, važna je karika u podsticanju ekonomskog, društvenog, turističkog i kulturnog razvojnog potencijala Crne Gore.

Postoji zabrinutost lokalnih zajednica da bi Izvođač radova tokom izgradnje mogao negativno da utiče na određene bezbjednosne činioce i uslove života, da krši pravne propise, standarde i druge obaveze utvrđene za ovu deonicu. Ove bojazni su povezane sa negativnim iskustvima i štetama tokom izgradnje dionice Smokovac Mateševo.

Treba upozoriti da zapisnici sa javnih skupova sadrže izjave i tvrdnje učesnika koje ili odstupaju od teme javnih konsultacija ili su iznete sa prikrivenim motivima. Na kraju, važno je naglasiti da i dalje nijesu očekivanja lokalne zajednice Bare Kraljske u pogledu izgradnje dionice Mateševo – Andrijevice. Zajednica dosljedno zahtijeva izgradnju petlje na području Bara Kraljskih u cilju bržeg i lakšeg povezivanja autoputa sa parkovima prirode Komovi i Bjelasica. Ovi zahtjevi su van domašaja Projekta ali su važni kao komponenta širih razvojnih mogućnosti ovog Regiona.

I posle intenzivne komunikacije i osmišljene saradnje sa zainteresovanim stranama, ostalo je nekoliko otvorenih pitanja koje se odnose na bojazni i brige jednog relativno malog broja PAP-a, ali moraju biti obuhvaćene budućim aktivnostima tokom implementacije Projekta. I zbog toga je važno da MONTEPUT nastavi saradnju sa zainteresovanim stranama, radi izgradnje povjerenja međusobnog povjerenja. Istovremeno, obaveza MONTEPUT-a je da bude u komunikaciji sa ostalim zainteresovanim stranama, kao i da osigura doslednu implementaciju usvojenih standarda definisanih Dokumentima Projekta.

U cilju efikasnog rješavanja, ali i sprečavanje ovakvih negativnih uticaja, uspostavljen je Žalbeni mehanizam, a informacije o njegovoj ulozi i funkcionisanju biće dostupne na oglasnim tablama u obe opštine (Kolašin i Andrijevica) i u lokalnim zajednicama pod uticajem Projekta. Uspostavljanje i funkcionisanje Žalbenog mehanizma je opširno i detaljno objašnjeno na javnim skupovima u lokalnim zajednicama.

MONTEPUT će nastaviti da saraduje sa lokalnim zajednicama tokom izrade Glavnog projekta, kako bi osigurao implementaciju utvrđenih performansi Projekta od strane Izvođača. U SEP-u su detaljno razrađene aktivnosti konsultacija, uključivanja zainteresovanih strana, rešavanja iskazanih bojazni i otvorenih pitanja, kao komunikacije povratnih informacija.

Sažeto, izmenjena trasa je podrška budućem razvoju, smanjenjem raseljavanja i očuvanjem stabilnosti lokalnih zajednice (naselja). Međutim, još uvek postoje neispunjena očekivanja, ranije i nove zabrinutosti i osporavanje trase. Angažman MONTEPUT-a i komunikacija sa lokalnim zajednicama su bili od ključnog značaja i potvrđuju važnost uključivanja zainteresovanih strana u infrastrukturne projekte. Namera da se nastavi komunikacija je od suštinskog značaja za uspeh Projekta.

2.2. Projektovanje i trasa projekta

Projekat i trasa su u fazi Idejnog projekta, koji je odobrila Državna reviziona komisija i uključuje detaljno Idejno rješenje za izmjenu trase od tunela Trešnjevik do Andrijevice. MONTEPUT je u procesu odabira EPC Izvođača radova (po Žutim FIDIC uslovima ugovora) koji će nastaviti proces projektovanja i pripremiti Glavni projekat. Glavni projekat će inkorporirati i dalje razrađivati izmjene koje su unete u Idejni projekat. Tokom izrade Glavnog projekta biće nastavljeni angažovanje i konsultacije sa zainteresovanim stranama, uključujući i lokalne zajednice koje su iskazale bojazan i dale komentare tokom izrade preliminarne varijante ESIA i na javnim skupovima u julu i septembru 2024. godine. Glavni projekat će obezbijediti da se trasa dodatno izmjeni na mikro lokacijama na osnovu preduzetih geotehničkih, tehničkih, ekoloških i drugih istraživanja i mjerenja, uključujući ekološka i društvena razmatranja i stavove koje su lokalne zajednice dale tokom konsultacija u fazi projektovanja, a posebno tokom septembra 2024. godine. Podsjećanja radi, promjena trase uslijedila je kao odgovor na nezadovoljstvo lokalnih zajednica zbog velikog obima fizičkog preseljenja i uticaja trase na funkcionalno razdvajanje naselja čime se ugrožava održivo funkcionisanje tri naselja (Gnjili Potok, Kralje, Slatina). Iskazane bojazni i argumenti građana u pogođenim naseljima potvrđeni su tokom dubinske analize (Due Diligence) EBRD-a i konsultantskog tima, nakon obilaska terena i razgovora u lokalnim zajednicama.

U okviru Idejnog projekta, u oktobru 2023. godine, pripremljen je detaljan Elaborat eksproprijacije. Vlada Crne Gore je 15. februara 2024. godine proglasila javni interes za eksproprijaciju i započela administrativnu proceduru u postupku eksproprijacije. Paralelno sa izradom Glavnog projekta, biće izmijenjen i Elaborat eksproprijacije na osnovu kojeg će biti proglašen Javni interes za eksproprijaciju, kako bi se prilagodile potrebe za pribavljanjem zemljišta za izmjenjenu trasu.

Promjena trase predstavlja značajan dodatni korak u realizaciji ovog velikog infrastrukturnog projekta i ublažava identifikovane i moguće negativne uticaje na lokalne zajednice i životnu sredinu.

Nova trasa, od ulaza u tunel Trešnjevik do petlje Andrijevice, duga je 12,5 km, i duža je 222m od trase iz Idejnog projekta. Od izlaska iz tunela Trešnjevik trasa se izmješta ispod regionalnog puta i prati tok rijeke Kraštica.

2.3. Status i vremenski okvir za realizaciju projekta

Status Projekta i njegove faze su sumirani u nastavku:

- **Projektovanje i dinamika izvođenja radova:** Idejni projekat, koji je uključivao preliminarnu trasu, je izradjen kao što je detaljno opisano u prethodnom poglavlju. Idejni projekat, uključujući detaljno Idejno rješenje kojim je izmijenjena trasa je završen. Očekuje se da će faza izrade Glavnog projekta početi 2025. godine nakon potpisivanja ugovora o projektovanju i izgradnji. MONTEPUT namjerava da započne izgradnju krajem 2025, ili početkom 2026. godine sa rokom za završetak od 60 mjeseci od formalnog početka roka za izvođenje radova (sa dodatnih 24 mjeseca perioda za obavještanja o nedostacima). Izvođač radova EPC će vjerovatno biti strana kompanija ili zajedničko ulaganje stranih i domaćih kompanija. Ovaj tenderski postupak je vođen smjericama EBRD-a za nabavku koje koriste EBRD-ovu Standardnu tendersku dokumentaciju.
- **Nadzor nad projektovanjem i izvođenjem radovima:** MONTEPUT je objavio poziv za Pretkvalifikaciju za izbor stručnog nadzora za izradu Glavnog projekta i izvođenje radova za dionicu Mateševo - Andrijevice. Očekuje se da će ugovor biti potpisan početkom 2025. godine.
- **Tehnička pomoć** - MONTEPUT je objavio poziv za Pretkvalifikaciju za izbor Konsultanta za podršku MONTEPUT-u u upravljanju projektom i izvođenju radova na dionici Mateševo - Andrijevice. Očekuje se da će ugovor biti potpisan početkom 2025. godine.
- **Eksproprijacija:** Projekat će zahtijevati da se zemljište u privatnom vlasništvu pribavi postupkom eksproprijacije. Glavni projekat će potvrditi tačne potrebe za pribavljanjem zemljišta i uticaje ekonomskog i fizičkog preseljenja nakon razmatranja i operacionalizacije mjera ublažavanja. Postoje neke procjene potrebnih površina, uključujući broj fizičkih i ekonomskih slučajeva raseljavanja. Promjena trase je promijenila fizički / prostorni uticaj, minimizirala otkup zemljišta i fizičko raseljavanje. Izmjene takođe zahtijevaju izmjene u deklarisanjoj i objavljenoj Odluci o javnom interesu.
- **Građevinski radovi:** Očekuje se da će pripremni radovi početi sredinom 2025. godine, dok će glavni radovi početi nakon odobrenja Glavnog projekta od strane Državne revizione komisije, Revizije bezbjednosti saobraćaja i nakon pribavljanja građevinske dozvole (očekuje se krajem 2026/početkom 2027. godine). Glavni projekat će biti izrađen u pododjeljcima od kojih će svaki imati posebnu građevinsku dozvolu kako bi se omogućila fazna izgradnja.
- **Procjena broja radnika angažovanih na projektu:** Prerano je za procjenu broja radnika za koje se predviđa da će biti zaposleni na izgradnji cijelog Projekta, kao i njihovog maksimalnog broja. Na osnovu nedavnih iskustava, tokom izgradnje dionice Smokovac - Mateševo (koja je završena 2022. godine i bila je dvostruko duža) angažovano je oko 3000 stranih i domaćih radnika, prema medijskim izvještajima. Radna snaga za projekat biće srazmjerna veličini i obimu Projekta.

2.4. Ciljevi i obim Plana uključivanja zainteresovanih strana

Cilj SEP-a je da uspostavi metodologiju za relevantne informacije o Projektu kako bi postale dostupne i široko distribuirane među svim zainteresovanim stranama u odgovarajućem formatu, istovremeno

pružajući mogućnosti za komunikaciju povratnih informacija zainteresovanih strana, analizu i rješavanje komentara, bojazni i žalbi. Aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana sprovode se u skladu sa:

- Zakonskim okvirom Crne Gore, na osnovu koga je pripremljena tehnička dokumentacija, uslovi pribavljanja zemljišta, izvještaji o procjeni uticaja na životnu sredinu itd;
- EBRD-ovim Standardima učinaka (PRs) u vezi sa angažovanjem zainteresovanih strana (PR10) i zahtjevima (PR5): Eksproprijacija zemljišta, nevoljno preseljenje i ekonomsko premještanje, uključujući najnovije smjernice, i
- Postojećim odnosima sa javnošću kojima upravlja Odeljenje za odnose sa javnošću MONTEPUT-a i komunikacionim planovima koji su već ugrađeni u svakodnevno poslovanje kompanije, dopunjeni ovim SEP-om kako bi se postigla usklađenost sa standardima EBRD.

SEP može biti podložan ažuriranjima relevantnim za promjene u određenim oblastima uticaja, zainteresovanim grupama i određenim vrstama i povezanim tehnologijama i dinamici aktivnosti na Projektu.

3 REGULATORNI OKVIR ZA UKLJUČIVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA

3.1 Relevantni zahtjevi za uključivanje zainteresovanih strana u Crnoj Gori

Pravo na dobijanje i pristup informacijama u vezi sa stanjem životne sredine je osnovno pravo kojim se po Ustavu Crne Gore garantuje univerzalno pravo na pravovremeno i potpuno informisanje o stanju životne sredine, pravo na uticaj na odluke o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu ovih prava. Crna Gora je 2. novembra 2009. godine pristupila Arhuskoj konvenciji ("Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u pitanjima životne sredine"). Rezime relevantnih politika, zakona, podzakonskih akata i propisa Crne Gore, koji posebno uključuju javne konsultacije i objavljivanje informacija o pitanjima vezanim za oblast urbanističkog i prostornog planiranja, izgradnje, zaštite životne sredine, eksproprijacije zemljišta i preseljenja i tome pripisive uticaje prikazan je u

Prilog 3: Ključni zakoni u Crnoj Gori koji usmjeravaju i obavezuju uključivanje zainteresovanih strana. Nacionalni okvir nalaže objavljivanje, razmjenu informacija i konsultacije, ali ne u mjeri u kojoj to zahtijevaju u nastavku opisani standardi EBRD-a.

2.5. Standardi EBRD-a o uključivanju zainteresovanih strana (EBRD PR10)

Svi projekti koje finansira EBRD moraju biti strukturisani tako da ispunjavaju zahtjeve EBRD-ovog ESP-a (2019) koji uključuje 10 standarda učinaka (PRs) za ključne oblasti održivosti E&S koje projekti moraju da ispune, uključujući PR10 o objavljivanju informacija i uključivanju zainteresovanih strana. Pored toga, Nezavisni mehanizam odgovornosti za projekte (IPAM) EBRD-a, kao nezavisni krajnji instrument, omogućava upoznavanje javnosti sa informacijama o socijalnim i ekološkim pitanjima koja pokreću građani pod uticajem Projekta i organizacije civilnog društva (OCD). Ovo se odnosi na projekte koje finansira EBRD sa ciljem da se utvrdi da li su poštovane odredbe ESP EBRD, a posebno specifične odredbe koje se odnose na pristup informacijama, kao i da se koriguje eventualno neprovođenje ovih politika i spreći njihovo nepoštovanje u budućim projektima.

EBRD-ova Politika Životne sredine i socijalnih aspekata (ESP) definiše uključivanje zainteresovanih strana kao tekući proces koji sadrži sljedeće elemente: (i) identifikaciju i analizu zainteresovanih strana (ii) planiranje uključivanja zainteresovanih strana (iii) objavljivanje informacija (iv) sadržajne konsultacije i učešće, što dovodi do toga da klijent u proces donošenja odluka uključi stavove pogođenih strana o pitanjima koja utiču na njih (v) efikasnu proceduru ili mehanizam za podnošenje žalbi (vi) tekuće izvještavanje relevantnim zainteresovanim stranama. Proces angažovanja zainteresovanih strana treba da počne u najranijoj fazi planiranja projekta i da se nastavi tokom cijelog trajanja projekta. Suštinski element procesa angažovanja zainteresovanih strana – kako bi se obezbijedio smislen i efikasan proces konsultacija – je pažljiva identifikacija svih uključenih zainteresovanih strana i ispitivanje njihovih bojazni, očekivanja i preferencija. Posebnu pažnju treba posvetiti identifikaciji ranjivih kategorija zainteresovanih strana. Angažovanje sa ovim grupama zainteresovanih strana treba planirati i njim upravljati sa posebnom pažnjom. Pored toga, EBRD zahtijeva da nosilac projekta uspostavi i održava efikasan žalbeni mehanizam, obezbjeđujući da sve žalbe zainteresovanih strana budu primljene, riješene i to efikasno, brzo i blagovremeno. SEP je pripremljen u skladu sa ovim zahtjevima i uzimajući u obzir kategorizaciju projekta kao A kategorije u okviru ESP-a (2019), što zahtijeva formalizovan i participativan ESIA proces. Proces eksproprijacije zemljišta će se sprovoditi u skladu sa zahtjevima nacionalnog zakonodavstva za projekte koji su proglašeni javnim interesom i u skladu sa pravilima EBRD-a, posebno: PR5 eksproprijacija zemljišta, nedobrovoljno preseljenje i ekonomsko raseljavanje i prateće smjernice. Okvir za eksproprijaciju zemljišta i preseljenje (LARF) pripremljen je kao dio Dokumentata Projekta koji će biti javno dostupni /

objavljeni. U skladu sa PR5 biće pripremljen Plan eksproprijacije zemljišta i preseljenja (LARP) prilagođen lokalnim osobenostima.

EBRD-ova politika i direktiva o pristupu informacijama (2019) utvrđuje posvećenost EBRD-a transparentnosti i objavljivanju informacija i konsultacijama sa javnošću u cilju ispunjavanja standarda EBRD-a u pogledu unapređenja transparentnosti i odgovornosti, unapređenja komunikacije sa zainteresovanim stranama i podsticanja dobrog upravljanja u svim operacijama i aktivnostima. Projektna dokumentacija biće objavljena na internet stranici EBRD-a u skladu sa usvojenom Politikom.

"Svi projekti koje finansira EBRD biće organizovani tako da ispunjavaju zahtjeve EBRD-ove [politike zaštite životne sredine i društva](#) koja uključuje deset zahtjeva za standarde učinaka (PR) za ključne oblasti ekološke i socijalne održivosti koje projekti moraju da ispune, uključujući objavljivanje informacija PR10 i angažovanje zainteresovanih strana. Pored toga, EBRD-ov [Nezavisni mehanizam odgovornosti za projekte](#) (IPAM), kao nezavisni krajnji alat, ima cilj da olakša rješavanje pitanja objavljivanja socijalnih, ekoloških i javnih informacija koja pokreću osobe pogođene projektom i organizacije civilnog društva o projektima koje finansira EBRD među zainteresovanim stranama projekta ili da utvrdi da li je Banka ispunila svoj ESP i odredbe specifične za projekat iz svoje [Politike pristupa informacijama \(AIP\)](#); i gdje je to primjenljivo da riješi postojeće nepoštovanje ovih politika, istovremeno sprečavajući buduće nepoštovanje od strane Banke."

Za projekte javnog sektora "A kategorije", AIP pored objavljivanja koje se zahtijeva od klijenata u okviru ESP-a, EBRD će učiniti dostupnim procjene uticaja na životnu sredinu i društveno okruženje na internet stranici EBRD sjedišta u Londonu i relevantne kancelariji stalnog predstavnika EBRD-a najmanje 120 kalendarskih dana prije razmatranja na Odboru.

4 REZIME DOSADAŠNJIH AKTIVNOSTI NA UKLJUČIVANJU ZAINTERESOVANIH STRANA

Projekat je u prethodnom periodu uključivao zainteresovane strane, ali je procijenjeno da proces treba ojačati kako bi se ispitale njihove bojazni, očekivanja i preferencije. SEP je inkorporirao mjere za poboljšanje i jačanje participativnog procesa u pružanju relevantnih informacija o Projektu u naseljima / lokalnim zajednicama pod uticajem Projekta, (pod direktnim i/ili indirektnim uticajima) kao i za razmjenu povratnih informacija i obezbjeđenje inkluzivnog procesa donošenja odluka. Nakon što su građani u pogođenim lokalnim zajednicama izrazili zabrinutost i javno iznijeli svoje kritičke komentare na trasu usvojenu na osnovu Idejnog projekta za dionicu Mateševo - Andrijevića, preduzete su aktivnosti na rješavanju pomenutih problema i smanjenju najizraženijih negativnih socijalnih uticaja koje je trasa trebalo da proizvede u lokalnim zajednicama. Polazeći od osnovnih principa i zahtjeva EBRD-a u vezi sa legitimnim pravima građana u pogođenim lokalnim zajednicama, MONTEPUT je uspostavio aktivnu i sadržajnu komunikaciju i saradnju.

U narednom periodu, nastaviće se sa aktivnom i sadržajnom saradnjom sa lokalnim zajednicama na pružanju detaljnih informacija o Projektu, njegovoj dinamici, a posebno rizicima i negativnim uticajima trase, i da zajedničkom diskusijom o iznetim bojaznima, zahtjevima i komentarima nastoji da izgradi povjerenje i partnerstvo sa lokalnim zajednicama kao jednim od krajnjih korisnika Projekta.

Tokom jula 2024. godine, predstavnici MONTEPUT-a učestvovali su na sastancima u toku izrade Dokumenta za javni uvid sa zajednicama Kralje, Bare Kraljske i Slatina. Nakon toga uslijedio je niz angažovanja zainteresovanih strana i konsultativnih sastanaka tokom avgusta i septembra 2024. Tokom ažuriranja ESIA paketa, posjete i javni skupovi organizovani su od 2. do 5. decembra 2024. godine. MONTEPUT vodi detaljan dnevnik zainteresovanih strana u bazi podataka Projekta, dok su ključne aktivnosti koje su do sada sprovedene predstavljene u **Error! Reference source not found.**

Najznačajnije bojazni zainteresovanih strana prije promjene trase uključivale su:

- Veliki broj slučajeva fizičkog raseljavanja ukupno, a posebno u naseljima Kralje, Gnjili Potok i Slatina,
- Uticaj trase na prostorno razdvajanje teritorije naselja i dezintegracija dobro integrisane i koherentne lokalne zajednice u naselju Kralje,
- Isključivanje pogođenih lokalnih zajednica iz procesa donošenja odluka, nezadovoljstvo dosadašnjim konsultacijama i javnom raspravom o potencijalnim negativnim uticajima Idejnog projekta, uključujući buduće uslove života u pogođenim lokalnim zajednicama, posebno u naseljima Kralje i Slatina,
- Gubitak poljoprivrednog zemljišta koje je veoma ograničen resurs u ovoj oblasti,
- Uticaj na lokalne rezervoare za snabdijevanje vodom u naselju Kralje,
- Zahtjev za preusmjeravanje trase bar na području naselja Kralje (uključujući izbjegavanje uticaja na lokalnu školu, crkvu, groblje, zavičajni muzej i dr.) i u naselju Slatina,
- Ograničenja u izgradnji nametnuta Zakonom o putevima i uspostavljanje zaštitne zone i zone kontrolisane gradnje,
- Zahtjev da se u Projektu planira i nova petlja na području naselja Bare Kraljske.

Zabrinutost koja se i dalje sporadično izražava je pogoršanje životnih uslova stanovnika koji će ostati da žive duž trase i biće izloženi negativnim uticajima saobraćaja na autoputu ili se njihove kuće nalaze ispod mosta autoputa. Pitanje dodatne petlje u Barama Kraljskim i dalje je u fokusu svakog sastanka zajednice u Barama Kraljskim. Tema petlje zahtijeva donošenje odluka na nacionalnom nivou i van je okvira ESIA i SEP za ovaj Projekat.

Pitanja koja su ostala kao kontinuirane bojazni su:

- Javna bezbjednost tokom izgradnje zbog prisustva teških mašina i vozila na regionalnom i lokalnim putevima,
- Zaštita lokalnih puteva od propadanja usljed korišćenja istih od strane Izvođača radova,
- Zahtjev da se šteta po životnu sredinu u lokalnim zajednicama nastala tokom izgradnje prethodne dionice (Smokovac-Mateševo) izbjegne ili svede na minimum, i
- Ograničenja u izgradnji u koridoru autoputa uspostavljena Prostornim planom Crne Gore iz 2008 godine.

Nakon julskih sastanaka, zabrinutost i žalbe lokalnih zajednica su dodatno pojašnjene.

Od jula do septembra 2024. godine MONTEPUT je organizovao dva tematska bloka javnih sastanaka sa građanima iz svih lokalnih zajednica pod uticajem Projekta. Prvi blok, održan 23. i 24. jula 2024. godine, bio je fokusiran na negativne uticaje trase utvrđene na osnovu Idejnog projekta. Kao rezultat ovih saznanja, MONTEPUT je istražio i analizirao mogućnosti da se izbjegnu najštetniji uticaji. Drugi tematski blok uslijedio je nakon što je MONTEPUT uradi predlog za promjenu trase. Predlog nove trase predstavljen je na javnim skupovima održanim od 4. do 27. Septembra 2024. godine. Konkretni sastanci su bili: 4. septembra u Andrijevići sa 40 učesnika, 18. septembra u Kraljama za opštine Gnjili Potok, Sjenozeta, Trešnjevik i Kralje sa 35-40 učesnika, 19. septembra u Slatini sa 40-45 učesnika, 27. septembra u Barama Kraljskim i Mateševu za zajednice Bare Kraljske, Mateševo i Sunga. Prikaz toka ovih javnih skupova i osnovni zaključci dati u su posebnom dokumentu: Izvještaj o konsultacijama.

Promjena trase zahtijevala je ažuriranje ESIA (i drugih Dokumentata za javni uvid) i prikupljanje dodatnih podataka, što je učinjeno terenskim obilaskom i sastancima održanim od 2. do 5. decembra 2024. godine.

5 ZAJNTERESOVANE STRANE I NAČIN KOMUNIKACIJE

Identifikacija zainteresovanih strana sprovedena je na osnovu: (i) analize informacija o potencijalno pogođenom području (projektno područje uticaja) (ii) analize informacija o opštinama i zajednicama u projektnom području uticaja (iii) konsultacija sa službama zaduženim za organizaciju aktivnosti i realizaciju Projekta (iv) analize lokalnih javnih službi (obrazovanje i zdravstvene usluge) (v) analize postojećih OCD, uključujući organizacije u lokalnim zajednicama (CBO) i NVO na nacionalnom i lokalnom nivou zainteresovane za socijalna i ekološka pitanja.

Zainteresovane strane su podijeljene u sljedeće grupe na osnovu njihovog nivoa interesovanja i uticaja:

- **Institucionalna kategorija** zainteresovanih strana koje su direktno odgovorne za aspekte donošenja odluka na Projektu i imaju ulogu u davanju regulatornih odobrenja i praćenju i sprovođenju usklađenosti sa nacionalnim zakonodavstvom i planovima tokom svih faza projekta,
- Grupe ili pojedinci **koji su direktno ili indirektno pod uticajem Projekta, pozitivno ili negativno**, (pogođene strane) ili su identifikovani kao najosjetljiviji na promjene povezane sa Projektom, i koji treba da budu uključeni u identifikaciju uticaja i značaja uticaja, kao i u donošenje odluka o mjerama ublažavanja i upravljanja,
- Šira kategorija zainteresovanih strana **koje mogu biti zainteresovane za Projekat** ili koje mogu uticati na Projekat (druge zainteresovane strane).
- Dalje razvrstavanje se odnosi na one pojedince i grupe kojima je možda teže da učestvuju ili koji mogu biti različito ili nesrazmjerno pod uticajem Projekta zbog svog marginalizovanog ili ranjivog statusa (ranjive ili marginalizovane grupe ili pojedinci).

SEP se fokusira na zainteresovane strane koje nemaju formalne odnose sa MONTEPUT-om i Projektom i koje bi stoga mogle da koriste ovaj dokument za informacije i smjernice. Mehanizmi za angažovanje budućih izvođača radova, pružalaca usluga i dobara, zajmodavaca i državnih službenika, sa kojima MONTEPUT ima redovne kontakte tokom svog poslovanja i tokom planiranja i sprovođenja Projekta, nijesu obrađeni u ovom dokumentu. Do sada identifikovane zainteresovane strane, na osnovu prethodnog angažovanja zainteresovanih strana, prvenstveno za Nacrt izvještaja o obuhvatu (2022), Nacrt ESIA (2022) i rezultate obilazaka terena koje su sprovodili članovi ESIA tima, a potom i tokom obilazaka terena tokom izrade Dokumenta za javni uvid u julu i avgustu 2024. godine, kategorisane su i navedene u nastavku.

5.1 Institucionalna kategorija zainteresovanih strana

Delegacija Evropske unije (EUD) u Crnoj Gori	IPA II doprinosi donacijama WBI. EUD je odgovorna za upravljanje IPA II u programskom periodu.
Nacionalni IPA koordinator (Kancelarija za evropske integracije u Kabineta premijera)	U kontekstu WBIF, NIPAC je odgovoran za koordinaciju sa resornim ministarstvima radi uspostavljanja Jedinog projektnog sistema (SPP). NIPAC funkcioniše kao prva kontakt tačka za dobijanje prijavnih formulara korisnika za dodjelu bespovratnih sredstava i dodjeljuje im prioritete za Grupu finansijera projekta.

Ministarstvo kapitalnih investicija (postojeće u vrijeme izrade Idejnog projekta)	Krajnji korisnik odgovoran za odobravanje rezultata zadatka u saradnji sa vodećom IFI i drugim ključnim zainteresovanim stranama.
Ministarstvo finansija	Predstavlja Vladu Crne Gore kao zajmoprimca prema EBRD-u
Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja Sjevernog regiona	Direktno odgovorno za aspekte projektnog odlučivanja i ima ulogu u davanju regulatornih odobrenja i praćenju i sprovođenju usklađenosti sa nacionalnim zakonodavstvom i planovima tokom svih faza projekta.
Agencija za zaštitu životne sredine	Direktno odgovorna za aspekte projektnog odlučivanja i ima ulogu u davanju regulatornih odobrenja i praćenju i sprovođenju usklađenosti sa nacionalnim zakonodavstvom i planovima tokom svih faza projekta.
Ministarstvo kulture i medija	Direktno odgovorno za aspekte projektnog odlučivanja i ima ulogu u davanju regulatornih odobrenja i praćenju i sprovođenju usklađenosti sa nacionalnim zakonodavstvom i planovima tokom svih faza projekta.
Ministarstvo za rad, zapošljavanje i socijalni dijalog	Direktno odgovorno za aspekte projektnog odlučivanja i ima ulogu u davanju regulatornih odobrenja i praćenju i sprovođenju usklađenosti sa nacionalnim zakonodavstvom i planovima tokom svih faza projekta
Uprava za inspeksijske poslove	Direktno odgovorna za ekološki i društveni nadzor nad izvođačima radova na polju zaštite životne sredine i socijalne politike i sprovođenje E&S projekta, važećih zakona i propisa.
MONTEPUT d.o.o.	Društvo sa ograničenom odgovornošću u državnom vlasništvu odgovorno za nadzor nad izgradnjom, nadzor nad projektovanjem, pripremu projektne dokumentacije, pripremu tenderske dokumentacije itd. za Projekat
Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)	Međunarodna finansijska institucija
Opština Kolašin sa svojim sekretarijatima	Lokalna samouprava zadužena za eksproprijaciju zemljišta i drugih nepokretnosti i izdavanje dozvola.
Opština Andrijeвица sa svojim sekretarijatima	Lokalna samouprava zadužena za eksproprijaciju zemljišta i drugih nepokretnosti i izdavanje dozvola.

5.2 Strane koje su direktno pogođene

Metodologija primijenjena za identifikaciju zainteresovanih strana pod direktnim uticajem unutar Projektnog područja odnosi se na sljedeće:

(i) Zemljište na kojem će se izvoditi trajni građevinski radovi (npr. koridor infrastrukturnih objekata autoputa, odmorišta, pristupni putevi i svi drugi trajni objekti) i zemljište na kojem je stečeno pravo službenosti;

(ii) zone privremenih radova neophodnih za izgradnju, uključujući radne zone autoputa, gradilišne baze, kampove za smještaj radnika (ukoliko ih bude), nove pristupne puteve ili područja uz pristupne puteve neophodna za potrebe izgradnje; Pozajmišta materijala (ukoliko ih bude) za pijesak, kamene agregate i druge materijale, zone za odlaganje materijala ili drugog građevinskog otpada, uključujući otpad od demontažnih radova vezanih za manje dijelove postojećeg regionalnog puta R19, ili bilo koju drugu lokaciju potrebnu za realizaciju Projekta.

Projektna **oblast** je podijeljena na:

- **Područje primarnog uticaja** - prepoznatljivo po uticajima koji proizilaze iz eksproprijacije zemljišta i preseljenja, uticaj na izvore prihoda, ograničenja u načinu korištenja imovine i štete do kojih može doći u fazama izgradnje i funcionisanja Autoputa. Područje primarnog uticaja čine koridor trase i objekti (uključujući trasu, mostove, tunel sa izlaznim i ulaznim portalima, petlje, bazu za održavanje i naplatne stanice).
- **Područje sekundarnog uticaja** – obuhvata privremene objekte potrebne tokom izgradnje i u fazi korišćenja Autoputa (pristupni putevi, putevi za transport materijala iz pozajmišta, kamenoloma, lokacija za prefabrikovanje elemenata, betonske baze, glavne gradilišne kancelarije itd. – oni još nijesu poznati i i neće se u SEP) definisane kao površina od 2 km oko granice puta, na tačkama interakcije lokalnih puteva sa trasom autoputa.
- **Oblast kumulativnih uticaja** - veza između prethodne dionice (Smokovac - Mateševo) i ovog Projekta gdje su manji kumulativni uticaji malo vjerovatni jer je ta dionica u Periodu prijavljivanja nedostataka i radovi ukoliko uopšte mogu biti usmjereni samo na otklanjanje eventualno uočenih nedostataka.

Ažurirana početna lista strana pod uticajem projekta navedena je u Tabeli 1 u nastavku.

Tabela 1: Spisak strana pod uticajem projekta

Grupa zainteresovanih strana projekta - pogođene strane	Priroda interesovanja/uticaja
<p>Pojedinci i zajednice</p> <p>Vlasnici čije je zemljište i imovina pod uticajem eksproprijacije u naseljima u Primarnom području uticaja navedenom u Prilogu 1</p>	<p>Uticaji, mjere ublažavanja i kompenzacije.</p> <p>Kriterijumi i prava u postupku obeštećenja/naknade.</p> <p>Vremenski okvir za eksproprijaciju, metodologija kompenzacije, isplata kompenzacije i predaja zemljišta.</p> <p>Interesovanje za uticaj Projekta na njihovu egzistenciju i razumijevanje procedure kompenzacije i dodatne podrške i pomoći u obnovi životnog standarda.</p>
<p>Građani stalno nastanjeni u područjima pod Sekundarnim uticajem projekta, ali njihovi roditelji i porodice žive u projektnoj oblasti, i oni koji dolaze samo sezonski ili povremeno.⁵</p>	<p>Interesovanje za potencijalne uticaje tokom građevinskih radova, trajanje građevinskih radova, plan upravljanja saobraćajem, priliv radne snage, mogućnosti zapošljavanja.</p> <p>Interesovanje za bezbjednosne standarde projektovanih podvožnjaka ili nadvožnjaka.</p>
<p>Korisnici puta R 19 od Mateševa do Andrijevice (uključujući putnike u tranzitu i putnike koji svakodnevno putuju)</p>	<p>Potencijalna ograničenja u izgradnji nametnuta Projektom u zoni zaštite autoputa.</p> <p>Zabrinutost zbog prekida saobraćaja na regionalnom putu R19 Andrijevice - Mateševo, zbog poremećaja izazvanih radovima, zatvaranja puteva, preusmjeravanja saobraćaja.</p> <p>Očekivanja efikasnijih i bezbjednijih usluga u saobraćaju.</p> <p>Zabrinutost za zdravlje zajednice i bezbjednost na putevima tokom izgradnje zbog potencijalne interakcije između civilnog i građevinskog saobraćaja</p> <p>Pristup socijalnim uslugama tokom građevinskih aktivnosti.</p>

⁵ Broj stanovnika u okviru fizičkog uticaja Projekta ima tendenciju značajnog smanjenja tokom zimskog perioda.

Grupa zainteresovanih strana projekta - pogođene strane	Priroda interesovanja/uticaja
	Vremenski okvir i dinamika građevinskih radova
Lica koja žive u blizini ulaznih i izlaznih portala tunela Trešnjevik	Potencijalne opasnosti i bezbjednost u tunnelskim i iskopskim radovima posebno od: <ul style="list-style-type: none"> - Bušenja, - Eksploziva i miniranja - Spoznaja da se nalaze u blizini zone miniranja potreba komunikacija o bezbjednosnom protokolu miniranja, uključujući zvučne signale
Izabrani predstavnici zajednice - predsjednici mjesnih zajednica	U projektnoj oblasti uticaja (direktno ili indirektno pogođenoj) u primarnoj i sekundarnoj oblasti uticaja navedenoj u Prilogu 1 <p>Ključne osobe za komunikaciju, obaveštavanje o bitnim događajima vezanim za Projekat i komunikacija sa zainteresovanim stranama, planovi za uključivanje zainteresovanih strana.</p> <p>Zabrinutost zbog potencijalno štetnih uticaja trase, uticaja na zdravlje i bezbjednost u zajednici, uticaja tokom izgradnje (buka, prašina, oštećenja lokalnih puteva, presecanje vodnih tokova i izvorišta, emisije, vibracije)</p>
Lokalni preduzetnici	Lokalno ugostiteljstvo, restorani/kafići i prodavnice na putevima koji najčešće rade samo tokom ljeta na putu R19 (detalji su navedeni u Prilogu 1a) <p>Zabrinutost vlasnika pogođenih eksproprijacijom zbog poremećaja u poslovanju i smanjenja ekonomskih aktivnosti.</p> <p>Potencijalno povećanje tražnje za ugostiteljskim uslugama i uslugama smještaja za izvođače i podizvođače.</p>
Ranjive grupe ⁶	Pojedinci/grupe u bilo kojoj od gore navedenih kategorija sa detaljima navedenim u LARF-u (3.4 tabela 4) i ESIA 6.16 i 6.17. <p>Starija jednočlana i dvočlana domaćinstva (bez članova mlađih od 65 godina), kao i lica sa invaliditetom, a naročito ako su njihova domaćinstva ispod granice siromaštva ili u riziku od siromaštva, i žive u seoskim naseljima na planinskim područjima, kao i u naseljima gdje savremena tehnologija i korišćenje ITC-a mogu</p>

⁶ Na osnovu informacija iz opština Kolašin i Andrijevisa, na projektnom području nema romskih naselja. Romski vlasnici zemljišta i imovine (ako ih ima) vezanih za zemljište koje je predmet eksproprijacije ne smatraju se a priori ranjivim.

Grupa zainteresovanih strana projekta - pogođene strane	Priroda interesovanja/uticaja
	povremeno biti u prekidu ⁷ . Ugrožene grupe u kontekstu otkupa zemljišta biće identifikovane tokom detaljnog socio-ekonomskog istraživanja u okviru LARP-a.

---

⁷ Tokom jula 2024. konsultantski tim je bio svjedok nestanka struje i poremećaja na internetu koji su navodno česti

5.3 Ostale zainteresovane strane

Kao ostale zainteresovane strane smatraju se pojedinci, grupe, entiteti koji nisu izloženi direktnom uticaju Projekta, ali koji smatraju da su njihovi interesi pod uticajem i/ili koji bi mogli da utiču na Projekat i njegovo sprovođenje. Shodno tome, postoji niz drugih zainteresovanih strana koje imaju udio, koje su izrazile ili mogu izraziti interesovanje zbog različitih razloga. Tu spadaju agencije za implementaciju projekata, partneri na projektu, političke organizacije, pružaoci usluga, naselja u koja se doseljavaju ekspropisana domaćinstva, organizacije civilnog društva, nevladine organizacije, vjerske institucije, obrazovne institucije i korisnici projekta.

Ključne zainteresovane strane čiji interes leži u razvojnim ciljevima projekta te njegovim negativnim i pozitivnim uticajima pobježane su u Osnovni principi odnosa sa zainteresovanim **stranama u MONTEPUT-u**

MONTEPUT prihvata i promovira sljedeće **ključne principe** u interakciji sa zainteresovanim stranama:

- a) MONTEPUT podržava snažnu strategiju angažovanja zajednica u kojima posluje. Cilj je uključivanje svih zainteresovanih strana.
- b) Razvoj odgovornog poslovnog modela kako bi MONTEPUT bio inovativan, transparentan, integrisan, otvoren i posvećen, sposoban da stvara održivu vrijednost za sve zainteresovane strane kroz zajedničke inicijative
- c) Alokacija neophodnih resursa za proaktivno, kontinuirano i sistematsko uspostavljanje efikasnih kanala dijaloga sa zainteresovanim stranama, s ciljem uspostavljanja uravnoteženih odnosa između korporativnih vrijednosti i društvenih očekivanja, uzimajući u obzir njihove interese, zabrinutosti i potrebe.
- d) MONTEPUT promovira i koordinira dijalog sa zainteresovanim stranama. Komunikacija se odvija putem: Direktnog kontakta, Korporativnog sajta MONTEPUT-a, i prisutnosti kompanije i njenih odeljenja na društvenim mrežama. Krajnji cilj je osnaženje zainteresovanih strana da se uključe u razgovore, osnaže osećaj zajedništva i stvara međusobno povjerenje, principe poslovne transparentnosti i iskrenosti kao temelja dobre saradnje.
- e) Identifikacija i razmatranje stavova i očekivanja pogođenih zajednica kao dio procesa donošenja odluka koji mogu imati potencijalni uticaj na lokalno stanovništvo. Ove aktivnosti se sprovode kroz konsultativne procese koji variraju u zavisnosti od države i aktivnosti, a samim tim i od primjenjivog zakona u svakom pojedinačnom slučaju. Ovi procesi mogu biti dopunjeni i drugim procesima na dobrovoljnoj osnovi, ukoliko se to smatra prikladnim.
- f) Prihvatanje dužnosti izrade, odobravanja i nadgledanja strategije odnosa sa zainteresovanim stranama, nastojeći da osigura odgovarajuću koordinaciju, ne dovodeći u pitanje činjenicu da se sprovođenje ove strategije rukovodi principom supsidijarnosti, tako da je Grupa MONTEPUT koja je najbliža zainteresovanoj strani primarno odgovorna za interakciju u svakom slučaju.

Prilog 9: Ostale zainteresovane strane.

6 PROGRAM ANGAŽOVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA

6.1 Odgovornost za implementaciju SEP-a

MONTEPUT ima ulogu menadžera projekta. Upravljaće projektovanjem, izgradnjom i nadzorom radova i ima krajnju odgovornost za implementaciju ovog SEP-a.

MONTEPUT u komunikaciji sa javnošću koristi svoju zvaničnu internet stranicu (<https://monteput.me/>) i

Facebook (<https://sr-rs.facebook.com/MONTEPUT/>,

Instagram https://www.instagram.com/monteput_official?igsh=Y3E1amsyZDk5enhI&utm_source=qr

Ova praksa će biti unaprijeđena oprijedljenjem posebnog dela na zvaničnoj internet stranici veb stranice, a pored komunikacije kroz elektronske, digitalne i štampane medije (TV, novine, radio, onlajn mediji) kako bi se informacije od značaja pravovremeno učinile dostupnim.

Internet stranica će se redovno ažurirati i sadržaće sledeće informacije: realizacija projekta operativnim aktivnostima (planovi rada, finansijski i revizorski izvještaji, politike, informacije o postupcima nabavke), napretku u vezi sa planiranjem, izgradnjom i funkcionisanjem autoputa Bar – Boljare, pitanjima eksproprijacije zemljišta, zaštiti životne sredine, kulturnoj baštini, bezbjednosti, naplata putarine i saobraćajnim informacijama, kao i kontaktima MONTEPUT-a, te principima društveno odgovornog poslovanja itd.

MONTEPUT će obezbijediti da se program angažovanja zainteresovanih strana sprovodi na formalizovan i strukturisan način. Za pritužbe, žalbe ili sugestije, MONTEPUT je uspostavio poseban Žalbeni mehanizam opisan u Poglavlju 7. S tim u vezi vodiće se registar angažovanja zainteresovanih strana, registar pritužbi i žalbi, evidencija formalnih konsultacija, kao i registar preuzetih obaveza.

6.2 Predlog strategije za javni uvid

U različitim fazama projekta javnosti će biti dostupna dva paketa međusobno povezanih dokumenata. Prvi, koji se naziva "Dokumenti za javni uvid", sadrži procjene uticaja na životnu sredinu i društveno okruženja, tehničku dokumentaciju i izvještaje potrebne za odobrenje Projekta od strane EBRD-a i (Izvještaj o Obimu i sadržaju ESIA je već bio na javnim konsultacijama i odobren je 2022. godine). Nakon toga biće objavljeni dokumenti koji su urađeni u okviru Dokumenta za javni uvid i biće razmatrani na osnovu odredbi definisanih u ovom SEP-u.

Dokumenti za javni uvid za ovaj projekat biće dostupni na engleskom i crnogorskom jeziku i obuhvataju:

- Ažurirani SEP-a iz marta 2025;
- Procjenu uticaja na životnu sredinu i društveno okruženje, odnosno ESIA (ažurirana u martu 2025. godine);
- Studiju o procjeni uticaja na životnu sredinu prema odredbama zakona Crne Gore,
- Okvir za eksporrijaciju zemljišta i preseljenje (LARF) ažuriran u martu 2025. godine;
- Akcioni plan za životnu sredinu i društvo (ESAP) ažuriran u martu 2025. godine;
- Netehnički rezime ESIA (NTS).

Dokumenti će biti dostupni u elektronskoj verziji na sljedećim internet stranicama zajedno sa pozivima za javne konsultacij, diskusiju ili sastanak:

- Zvanična internet stranica MONTEPUT (<https://monteput.me/>)
- Zvanična internet stranica opštine Andrijevića (<https://opstinaandrijevića.me/>)

- Zvanična internet stranica opštine Kolašin (<http://www.opstinakolasin.me/>)
- Zvanična internet stranica EBRD-a (www.ebrd.org).

S obzirom na ograničenja u korišćenju digitalnih medija u jednom dijelu područja pod uticajem Projekta, informacije o objavljenim dokumentima i detaljima planiranih javne konsultacija ili skupova biće poslani predsjednicima mjesnih zajednica, a štampani primerci ovih dokumenata biće dostupni:

- U kancelarijama mjesnih zajednica (spisak dat u Aneksu 1),
- U sjedištu MONTEPUT-a u Podgorici,
- U opštinama Kolašin i Andrijevića, i
- Tokom javnih rasprava neposredno na mjestu održavanja.

Obavještenje da su Dokumenti za javni uvid dostupni javnosti, i kako i gdje im se može pristupiti, uključujući informacije o planiranim javnim prezentacijama i konsultacijama, biće objavljeni i putem:

- Kampanja na društvenim mrežama, i
- Objavama u novinama ili putem radija.

Dokumenti za javni uvid biće na javnom uvidu 120 kalendarskih dana prije nego što ga razmotri Odbor direktora EBRD-a. Tokom perioda javnog uvida, MONTEPUT će uz pomoć spoljnih konsultanata organizovati javne konsultacije i podstaći zainteresovane strane da se uključe. Nakon perioda od 120 dana odnosno nakon završetka javnih konsultacija, biće pripremljen Izvještaj o javnim konsultacijama i, po potrebi, ažuriran Dokumenti za javni uvid.

Dodatni dokumenti čija izrada proizilazi iz Dokumenta za javni uvid ili koje zahtijeva ovaj SEP (na primjer, posebni instrumenti za upravljanje rizicima i uticajima na životnu sredinu i društvo, kao što su Izvođačev Plan upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima (C-ESMP), Plan eksproprijacije zemljišta i preseljenja (LARP), bezbjednosni protokoli i drugi relevantni projektni dokumenti), biće objavljeni i javno razmatrani po istom principu kao i Dokumenti za javni uvid. Dokumenti izvođača radova koji se odnose na upravljanje ekološkim i društvenim rizicima tokom izgradnje (kao što su Plan upravljanja saobraćajem, Planovi pripremljenosti za i reagovanja u vanrednim situacijama, Kodeksi ponašanja zaposlenih i radnika po ugovoru, Planovi biodiverziteta, itd.) biće javno dostupni putem internet stranice Izvođača radova o čemu će lokalne zajednice biti obaviještene preko svojih Predsjednika mjesne zajednice.

6.3 Vrijeme i metode komunikacije i angažovanja na projektu

Bitne javne rasprave i konsultacije u vezi sa trasom Projekta održane su tokom jula i septembra 2024. godine. Glavni mehanizmi i forme komunikacije i angažovanja opisani su u nastavku i odražavaju potpunu podršku implementaciji Plana uključivanja zainteresovanih strana:

Diskusije o trasi projekta i alternativama koje se smatraju osnovom za izradu Glavnog projekta:

Tokom jula – septembra 2024. godine MONTEPUT je organizovao javne skupove u svim lokalnim zajednicama pod uticajem Projekta u cilju identifikovanja rješenja putem kojih se mogu izbjeći ili smanjiti negativni uticaji na lokalne zajednice i građane. Građani su na ovim skupovima upoznati sa predlogom nove trase. MONTEPUT je predstavio i obrazložio tehnički i finansijski izvodljive modifikacije trase iz Idejnog projekta, u nastojanju da odgovori na primjedbe i bojazni dobijene iz lokalnih zajednica. Na svakom javnom skupu dat je detaljan prikaz Idejnog projekta, potom nove trase i upoređene su prethodna i nova trasa. Istaknuto je koji socijalni rizici su značajno umanjeni, a naročito oni povezani sa eksproprijacijom, rušenjem stambenih objekata i preseljenjem, kao i rizici zbog ugrožavanja prostorne i funkcionalne cjelovitosti naselja. Prisutni građani su aktivno učestvovali

postavljajući pitanja, dajući komentare i mišljenja o novoj trasi. Informacije i materijali su predstavljeni u grafičkoj video prezentaciji <https://www.youtube.com/watch?v=cJvZvclD00A>.

Saradnja tokom izrade Glavnog projekta: MONTEPUT će obavijestiti javnost i lokalne zajednice navedene u Prilogu 1 kada bude izabran Izvođač radova i predstaviti konačnu trasu.

Eksproprijacija, preseljenje i povezana socio-ekonomska istraživanja: MONTEPUT priprema evidenciju građana čije zemljište i objekti treba da budu eksproprijisani kao i popis njihove imovine. S obzirom na razmatrane izmjene trase, popis je povezan sa izradom Glavnog projekta. Do kraja februara 2025. godine, a prije izrade LARP-a, MONTEPUT će izraditi i dostaviti Vodič za eksproprijaciju i preseljenje (GLAC) (kako je navedeno u Poglavlju 5.2 LARF-a) i Vodič o Žalbenom mehanizmu (vidi Poglavlje 7 i Priloge 6,6a i 6b) u svim lokalnim zajednicama pod uticajem Projekta. Socio-ekonomska anketa biće najavljena preko predsjednika mjesne zajednice. Za potencijalne slučajeve bespravnog zauzeća, datum presjeka će biti objavljen do kraja februara 2025, godine. Obavještenje o datumu presjeka biće objavljeno u lokalnim štampanim medijima i dostavljeno Mjesnim zajednicama radi objave na njihovim oglasnim tablama i na drugim često posećivanim mjestima.

Objavljivanje, prezentacije i novosti: Javnost će biti obaviještena o objavljivanju Dokumenta za javni uvid i povezanih instrumenata za upravljanje Projektom. Na sastancima će se koristiti PowerPoint prezentacije, štampane mape velikih razmjera na Google Earth i/ili katastarske karte, čiji je cilj da učesnicima pruži vizuelno sagledavanje i da im olakša razumijevanje uticaja na terenu. Zvanična internet stranica MONTEPUTa biće podjeljena po sljedećim temama:

- Istorijat i osnovne karakteristike Projekta,
- Izgradnja i planirana dinamika izvodjenjaradova,
- Vijesti,
- Eksproprijacija i preseljenje,

MONTEPUT će redovno ažurirati internet stranicu (učestalost će zavisiti od vrste informacija koje će biti distribuirane) ključnim podacima o Projektu i izvještajima o ekološkim i društvenim performansama projekta na engleskom i crnogorskom jeziku. Projekat će, prema potrebi, koristiti društvene mreže.

Komunikacioni materijali: Pismene informacije, Uputstva o tome kako pristupiti Žalbenom mehanizmu, GLAC sa kratkim informacijama o procesu eksproprijacije i pravima, službena obavještenja u skladu sa zakonskim propisima. Takođe će biti postavljene kutije za prikupljanje javnih komentara i sugestija korišćenjem obrasca za komentare u Prilogu 6a.

Žalbeni mehanizam: U okviru Projekta uspostavljen je poseban Žalbeni mehanizam. Detalji su opisani u Poglavlju 7.

Informacioni pultovi: Informacioni pultovi će stanovnicima pružati informacije o aktivnostima angažovanja zainteresovanih strana, napredovanju izgradnje, informacijama iz MONTEPUT-a. Takvi info pultovi će biti postavljeni u prostorijama MONTEPUT-a u Podgorici, a imaće ih i mobilni timovi i imenovano osoblje zaduzeno za komunikaciju koji će biti na terenu i u neposrednoj komunikaciji davati obavještenja o Projektu građanima i drugim zainteresovanim stranama. Brošure i flajeri o različitim društvenim i ekološkim pitanjima u vezi sa Projektom biće dostupni na ovim info pultovima. Pitanja, opšte informacije kao i informacije o aktivnostima na Projektu, uključujući i one koje se mogu odnositi na neke incident ili uticaje mogu se postaviti na Informativnom pultu. Način pružanja odgovora zavisice od pitanja od interesa, a osobe za komunikaciju na terenu nastojace da na svako bude odgovoreno ili pojedinačno, ili slanjem informacije kancelariiji Mjesne zajednice, gdje će biti izloženo i na oglasnoj tabli.

Mjesečni izvještaj o postavljenim pitanjima, komentarima i bojaznima biće dostavljan upravi MONTEPUT-a, i služiće kao 'rano upozorenje', omogućavajući da se blagovremeno preduzmu potrebne mjere kako ne bi došlo do eskalacije naznačenih problema.

Istraživanje percepcije građana/i lica pod uticajem Projekta i povratne informacije: U cilju prikupljanja povratnih informacija na internet stranici MONTEPUT-a, postoji prostor za anketu o zadovoljstvu zainteresovanih strana kako bi se prikupile informacije o: (i) procesu angažovanja i efikasnosti metoda; (ii) stepenu inkluzivnosti u procesu angažovanja, (iii) kvalitetu komunikacije i dijaloga sa internim zainteresovanim stranama (MONTEPUT, Izvođač radova, Žalbeni mehanizam itd.) tokom građevinskih radova. Rezultati ankete pružiti povratne informacije o efikasnosti projektnih aktivnosti koje će se koristiti za poboljšanje nivoa komunikacije. Podaci iz ankete biće razvrstani prema obeležjima učesnika (po starosti, polu i lokaciji). Rezultati istraživanja biće objavljeni na sajtu Ministarstva i razmatrani na konsultativnim sastancima.

Javne rasprave zahtjevane zakonom: Rasprave kojese tiču eksproprijacije biće u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji i Zakonom o autoputu Bar - Boljare. Komunikacija će biti formalna, preporučenim pismenima, sa dokazima o prijemu, periodima obavještanja u skladu sa nacionalnim propisima koji su dopunjeni LARF-om i LARP-om.

Rano prepoznavanje potencijalnih rizika: Odnosno, pitanja, opšti zahtjevi ili zahtjevi za informacijama, ili percepcije u vezi sa aktivnostima projekta, koji mogu, ali ne moraju biti povezani sa specifičnim incidentom ili uticajem.

Tabela 2: Uključivanje zainteresovanih strana – aktivnosti u fazi prije izgradnje

Grupa zainteresovanih strana	Aktivnost i vrijeme	Metod/detaljan sadržaj
<p>Pripremni radovi uključujući Glavni projekat</p> <p>MONTEPUT predviđa da će građevinske aktivnosti početi sredinom 2025. godine, sa pripremnim radovima koji bi mogli da počnu i ranije, a predgradnja je angažovanje do tada</p>		
<p>Lokalne zajednice koje su direktno pogođene eksproprijacijom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mateševo - Sunga - Bare Kraljske - Gnjili Potok - Sjenozeta - Kralje - Slatina - Andrijevica 	<p>Sastanci sa lokalnim zajednicama o bilo kakvoj bojazni i žalbi koja je (formalno ili neformalno) do sada pokrenuta.</p> <p>Odluke o projektu i implementaciji uzimajući u obzir perspektive zainteresovanih strana.</p> <p>Prezentacija i diskusija o Idejnom projektu, usklađivanju, vremenskom okviru projekta, alternativama i modifikacijama predloženog Idejnog projekta, koje će biti operacionalizovane u Glavnom projektu i predlozima lokalnih zajednica.</p> <p>Usaglašavanje će biti zajednički analizirano i istražene održive, tehnički i finansijski izvodljive alternative.</p> <p>Sastanci su započeti u septembru 2024. godine i trajaće do završetka izrade Glavnog projekta</p>	<p>Sastanci.</p> <p>Najava sastanka i raspodjela materijala o kome će se raspravljati biće obavljena najmanje 7 radnih dana prije održavanja sastanka.</p> <p>Sastanci će biti zakazani preko predsjednika mjesnih zajednica, kao što je zatraženo tokom sastanaka u julu 2024. godine. Spisak predsjednika i njihovi kontakt podaci su poznati MONTEPUT-u i neće biti javno objavljeni.</p> <p>Prezentacija korišćenjem štampane mape</p> <p>Diskusija o zahtjevima za promjenu trase koje su dostavile pogođene lokalne zajednice.</p> <p>Detaljno objašnjenje tehničke i finansijske održivosti traženih izmjena i diskusija o ograničenjima.</p> <p>Detaljno predstavljanje izmjena Idejnog projekta koje razmatra MONTEPUT.</p> <p>Nakon svakog sastanka biće sačinjen formalni zapisnik sa zajedničkim zaključcima i postignutim dogovorima. Biće naglašena pitanja o kojima nije postignuta saglasnost i obrazloženi stavovi učesnika u raspravi. Zapisnik sa sastanaka će biti ovjeren potpisima MONTEPUT-a i predstavnika lokalne zajednice. Svaki sastanak, učesnici i opis rasprave biće uneti u Dnevnik angažovanja zainteresovanih strana. Zapisnik sastanka će se čuvati u arhivi MONTEPUT-a, a kopije Zapisnika će biti dostavljene lokalnoj zajednici. Nakon dogovorenih i međusobno prihvaćenih izmjena i dopuna,</p>

Grupa zainteresovanih strana	Aktivnost i vrijeme	Metod/detaljan sadržaj
		<p>MONTEPUT će to unijeti u tendersku dokumentaciju kako bi u Glavnom projektu bile unete izmjene i dopune u dogovorenim oblastima.</p> <p>Dogovorene dopune će biti proslijeđene lokalnoj zajednici.</p>
<p>Predsjednici, stanovnici, preduzeća i korisnici zemljišta i objekata u naseljima u okviru projektnog područja uticaja. (Vidjeti sljedeći red za dodatne mjere za osobe koje doživljavaju fizičko ili ekonomsko raseljavanje kao rezultat eksproprijacije zemljišta ili ograničenja u korišćenju zemljišta, druge imovine ili prirodnih resurs (osobe pogođene projektom).</p>	<p>Opis projekta i obrazloženja, vremenski okvir i aktivnosti, SEP, ključni uticaji na E&S, relevantne mjere ublažavanja.</p> <p>Aktivnosti u izradi i objavljivanju ESIA, uključujući dodatne aktivnosti vezane za prikupljanje osnovnih informacija.</p> <p>Vrijemenska dinamika je data u sljedećoj koloni po aktivnostima.</p>	<p>Do kraja marta 2025:</p> <p>Sljedeća dokumenta biće dostupna na sajtu MONTEPUT-a (https://monteput.me/):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ovaj ažurirani SEP ▪ nacrt ESIA NTS (jedna stranica A4) koji sažeto opisuje: projekat; potencijalne alternative; proces ESIA; identifikovani uticaji; opis procesa angažovanja i procesa žalbi; kontakt detalji ▪ ažurirani LARF ▪ Nacrt Vodiča za eksproprijaciju zemljišta i obeštećenje (GLAC) ▪ ESAP <p>Kopije dokumenata biće dostupne i u opštinskim službama u Andrijevici i Kolašinu i kancelarijama mjesnih zajednica.</p> <p>Zvanična prepiska i sastanci sa predsjednicima mjesnih zajednica. Planirano održavanje sastanaka biće utvrđeno sa predsjednicima mjesnih zajednica. MONTEPUT će se obavjestiti o dostupnim društvenim medijima u zajednici koji bi se mogli angažovati u program uključivanja zainteresovanih strana i o drugim načinima za obavještavanje građana, kao što oglasne table na javnim mjestima (škole, mjesne zajednice, crkve, itd.).</p> <p>MONTEPUT će nastaviti da pruža informacije o Žalbenom mehanizmu. Biće razmotrene dodatne potrebe za angažovanjem kako bi se otklonile sve</p>

Grupa zainteresovanih strana	Aktivnost i vrijeme	Metod/detaljan sadržaj
		<p>prepreke za uključivanje zainteresovanih strana. Ispitaće se da li se mogu koristiti i neke druge forme organizovanja lokalnih zajednica.</p> <p>Specifične aktivnosti su:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ javno objavljivanje nacрта ESIA i pratećih dokumenata, koji moraju biti dostupni na internetu i u štampanom obliku najmanje 120 dana, a informacija o dostupnosti se oglašava u medijima najmanje 28 dana prije javnih konsultacija; ▪ javni skupovi o dokumentu Procena uticaja na životnu sredinu i društveno okruženje (ESIA); trenutno je planirano da se javni sastanci održe odvojeno u Kolašinu i Andrijeviici; obavještenje o održavanju skupa je najmanje 28 dana prije datuma održavanja; ▪ elaborat ESIA ostaje dostupan za javni uvid (onlajn i na zahtjev) tokom trajanja projekta. <p>Građani će, takođe, moći da koriste Žalbeni mehanizam opisan u Poglavlju 7 ovog SEP-a. Informacije o proceduri podnošenja žalbi biće dostupne i u mesnim kancelarijama lokalnih zajednica i u opštinskim službama.</p> <p>Javno će biti dostupni i Ne-tehnički Rezime (NTS) i Akcioni plan za životnu sredinu i društvo (ESAP) u kome su rezimirane preostale aktivnosti u vezi sa životnom sredinom i socijalnim uticajima Projekta.</p>
Osobe i domaćinstva pogođeni eksproprijacijom	<p>LARP će definisati detaljan plan konsultacija sa vlasnicima i korisnicima eksproprijisanog zemljišta.</p> <p>U desnoj koloni su navedne aktivnosti koje će biti urađene u narednih 4 do 6 mjeseci.</p> <p>Program sugeriše da, kad god je to moguće, sastanci organizovani na temu eksproprijacije iskoriste za razmatranje i drugih tema bitnih za</p>	<p>Za aktivnosti u nastavku, ako su dostupne mogućnosti za kombinovanje aktivnosti angažovanja sa aktivnostima za Dokumenti za javni uvid, to će biti učinjeno kako bi se maksimalno iskoristilo vrijeme zainteresovanih strana.</p> <p>Do kraja marta 2025:</p>

Grupa zainteresovanih strana	Aktivnost i vrijeme	Metod/detaljan sadržaj
	<p>lokalnu zajednicu, a u vezi sa realizacijom Projekta.</p>	<p>Vlasnici zemljišta / korisnici zemljišta / vlasnici preduzeća pogođeni otkupom zemljišta biće pozvani na zajedničke sastanke o proceduri eksproprijacije.</p> <p>Učesnici sastanka će biti informisani o:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vodiču za eksproprijaciju zemljišta i obeštećenje (GLAC) i predloženoj Matrica prava obrađenoj u LARF-a na sažet i razumljiv način; Dokumenti će biti dostupni u opštinskim službama; ▪ Uticajima trase na osnovu Idejnog projekta i izmjenama koje će biti unete u Glavni projekat a odnose se na zemljište i imovinu; Uticajima na pristup zemljištu (uključujući razjašnjenje da li zemljište van zone uticaja može biti u kategoriji "preostalog dela parcele" ili biti u režimu ograničene izgradnje); Predloženim mjerama za ublažavanje uticaja; Planiranom socio-ekonomskom istraživanju / popisu od strane MONTEPUT-a; Popisu zemljišta i drugih nepokretnosti i procjeni vrednosti; Detaljima matrice prava, vrstama i metodima kompenzacije ▪ Rješenja o alternativnim pristupnim putevima zemljištu i nepokretnostima u privatnoj svojini će biti predstavljena upotrebom grafičkih priloga i mapa na kojima će biti prikzani i planirani podvožnjaci i nadvožnjaci planirani u cilju neometanog i kontinuiranog kretanja sa jedne na drugu stranu autoputa. ▪ Ovlašćenjima data MONTEPUT-u da prikupi neke ključne društveno-ekonomske podatke, uključujući podatke o životnom standardu, u cilju identifikovanja specifičnih potreba i stepena ranjivosti i obaveštenja o dodatnoj podršci ili pomoći koja je neophodna, uključujući podršku za obnovu sredstava za život

Grupa zainteresovanih strana	Aktivnost i vrijeme	Metod/detaljan sadržaj
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ove sjednice će takođe dati priliku eksproprisanim domaćinstvima da razgovaraju o svim pitanjima vezanim za zemljište. <p>Paralelno sa ovim aktivnostima, MONTEPUT će ostvariti direktnu komunikaciju sa svakim domaćinstvom kome se eksproprišu stambeni i/ili poslovni objekti i uraditi socio-ekonomsku anketu; socio-ekonomska anketa će omogućiti MONTEPUT-u da identifikuje specifične potrebe svakog domaćinstva i stepen njegove ranjivosti, kako bi se definisala dodatna podrška u procesu preseljenja i odgovarajuća pomoć, uključujući i podršku za obnovu sredstava za život; pored toga, ova direktna komunikacija će omogućiti dogovor o detaljima kompenzacije (na primjer, novčana kompenzacija po zamjenskoj cjeni plus nadoknade za preseljenje ili zamjena imovine).</p> <p>Od februara 2025. pa nadalje planirane su sledeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ individualni sastanci na kojima se prezentuje predložena naknada u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji; ▪ komunikacija sa pojedincima o u slučaju da su neke predložene mjere za kompenzaciju neusklađene sa zakonom; ▪ objavljivanje nacrtu LARP-a ▪ sprovođenje aktivnosti utvrđenih uLARP-u
<p>Opštinska uprava, uključujući sve relevantne službe:</p> <p>Opština Kolašin</p> <p>Opština Andrijevic.</p>	<p>Do kraja marta 2025. godine:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Opis projekta i obrazloženje, vremenski okvir i aktivnosti ▪ Razgraničenje odgovornosti i uloga u postupku izrade projekta, Studije o procjeni uticaja na životnu sredinu i društveno okruženje, izdavaanje dozvola 	<p>Sastanak sa predstavnicima opštinskih uprava i sekretarijata odgovornih za razvoj infrastrukture, zaštitu životne sredine, socijalna pitanja i ekonomski razvoj. Sastanak će obuhvatiti: prezentaciju projekta i trase, uticaje i mjere za ublažavanje, nastavak komunikacije i saradnja tokom izgradnje, plan uključivanja zainteresovanih strana, način na koji se žalbe u vezi sa projektom mogu evidentirati preko opštine, kako obezbediti dostupnost žalbenih obrazaca. Zvanična prepiska i sastanci mogu sadržati informacije o napretku projekta i pitanjima koja se tiču lokalnih zajednica, na primjer,</p>

Grupa zainteresovanih strana	Aktivnost i vrijeme	Metod/detaljan sadržaj
	<p>i saglasnosti, uključujući ideje za olakšano uključenje posebnoosetljivih grupa i rodnu inkluziju u širem smislu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostavljanje SEP-a, sa opisom ključnih uticaja na životnu sredinu i lokalne zajednice i i potencijalnih mjera ublažavanja. Naredni sastanci će biti planirani u skladu sa ishodom prvog sastanka 	<p>pitanja u vezi sa opštim planiranjem, upravljanjem komunalnim i infrastrukturnim preduzećima, upravljanjem saobraćajem, pitanjima zdravlja, bezbjednosti i sigurnosti, reagovanjem u vanrednim situacijama, opštim okruženjem, uključujući upravljanje otpadom i tako dalje. Sastanci će posebno razmotriti efekte iskazanih bojazni i nerješениh pitanja. Komunikacija će biti usklađena sa utvrđenim procedurama.</p>

Tabela 3: Aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana - Faza izgradnje

Grupa zainteresovanih strana	Aktivnost i vrijeme	Metod/detaljan sadržaj
IZGRADNJA		
(Planirano je da izgradnja počne u trećem kvartalu / četvrtom kvartalu 2025. godine , a da se završi okvirno do 2030. godine sa dodatne 2 godine roka za prijavu nedostataka na radovima)		
<p>Građani i druge zainteresovane strane u naseljima pod uticajem Projekta navedenim u Prilogu 1.</p> <p>Predsjednici mjesnih zajednica.</p> <p>Korisnici puteva i pristupnih saobraćajnica u građevinskom području.</p>	<p>Ova aktivnost je već u toku. Nastaviće se sa informisanjem javnosti o rokovima i aktivnostima.</p> <p>Uticaji na zdravlje i bezbjednost.</p> <p>Mogućnosti zapošljavanja.</p> <p>Zabrinutost za životnu sredinu.</p> <p>Poruke o javnoj bezbjednosti.</p> <p>Oglašavanje mogućnosti zapošljavanja. Informacije o mjerama za ublažavanje uticaja, uključujući one u upravljanju transportom i planovima za zdravlje, bezbjednost i sigurnost u zajednici.</p>	<p>MONTEPUT (eventualno preko Izvođača radova) će:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ obavijestiti javnost o planiranoj dinamici građevinskih aktivnosti 30 dana pre započinjanja radova na terenu; ▪ održati sastanke u lokalnim zajednicama o mjerama bezbednosti najmanje 30 dana prije početka pripremnih aktivnosti; ▪ informisati lokalne zajednice o napretku izgradnje svaka 2 mjeseca; ▪ blagovremeno informisati lokalne zajednice o svim građevinskim aktivnostima koje mogu uticati na njih, uključujući sve značajne predviđene uticaje i predložene mjere ublažavanja kako je definisano u ESMP-u (uključujući objavljivanje ESMP dokumenta), i pribaviti povratne informacije o uspješnosti sprovođenja ovih mjera. Mehanizmi će uključivati informativne table postavljene na granicama Projekta sa opštim informacijama o Projektu, Izvođaču radova, Nadzoru nad radovima, broju građevinske(ih) dozvole(a) i dinamici radova i osnovnim informacijama o Žalbenom mehanizmu. <p>Dopune i nove informacije će biti objavljene i na sajtu MONTEPUT-a i na sajtu opština Kolašin i Andrijevica, kao i na oglasnim tablama u opštinama.</p> <p>Biće postavljeni građevinski znakovi i obaveštenja o obaveznim mjerama bezbjednosti na gradilištu.</p> <p>Organizovaće se sastanci fokus grupa/malih grupa radi praćenja uticaja i dogovora o sprovođenju mjera ublažavanja, na primjer, o bezbjednosti na putevima ili upravljanju saobraćajem. Po potrebi mogu se organizovati i</p>

Grupa zainteresovanih strana	Aktivnost i vrijeme	Metod/detaljan sadržaj
		Individualni sastanci ukoliko se radi o specifičnim pitanjima. Zvanična korespondencija po potrebi. Javnost će takođe moći da koristi Žalbeni mehanizam opisan u Poglavlju 7. Informacije o funkcionisanju Žalbenog mehanizma biće dostupne u opštinama i mesnim kancelarijama.
Opštinska uprava	Stalno ažuriranje vremenskog okvira projekta i aktivnosti, uključujući planove za angažovanje zainteresovanih strana i dostupnost Žalbenog mehanizma. Sve dodatne aktivnosti dogovorene tokom angažovanja na predgradnji.	Metode dogovorene tokom predgrađevinskog angažmana. Zvanična prepiska i sastanci kako je dogovoreno, uključujući pružanje informacija o napretku projekta i rješavanje pitanja koja se tiču lokalnih zajednica, na primjer, pitanja u vezi sa opštim planiranjem, komunalnim i infrastrukturnim upravljanjem, upravljanjem saobraćajem, pitanjima zdravlja, bezbjednosti i sigurnosti, reagovanjem u vanrednim situacijama, opštim ekološkim pitanjima, uključujući upravljanje otpadom, planove i aktivnosti zajednice, i tako dalje.
Vlada Crne Gore	Aktivnosti potrebne za tekuća regulatorna odobrenja ili zahtjeve. Finansijska pitanja	Službena prepiska i sastanci i izdavanje potrebnih odobrenja i saglasnosti.
Ostale organizacije: NVO, OCD, mediji	Ažuriranje projektnih aktivnosti Ažuriranja o ekološkim i društvenim performansama	Pored mjera objelodanjivanja i javnih konsultacija navedenih u ovoj tabeli, pojedinačni sastanci i zvanična korespondencija po potrebi.
Potencijalni partneri: Izvođači i primarni dobavljači, radnici i njihovi predstavnici	Aktivnosti angažovanja izvođača i dobavljača.	Zvanična prepiska, sastanci, posjete lokaciji. Angažovanje u skladu sa planovima zapošljavanja i nabavke izvođača, uključujući sredstva za oglašavanje o mogućnostima zapošljavanja i pozive dobavljačima na lokalnom nivou, najvjerojatnije putem opštinske internet stranice i / ili oglasnih tabli u mesnim zajednicama ili u novinama. Unutrašnja komunikacija kao i komunikacija u okviru upravljanja ljudskim resursima su izvan okvira ovog SEP-a

6.4 Predlog strategije za uključivanje stavova osjetljivih grupa

Projekat je već preduzeo posebne mjere kako bi obezbijedio da ugrožene i ranjive grupe imaju jednaku mogućnost pristupa informacijama, dobijanja povratnih informacija ili podnošenja žalbi. Projekat je u saradnji sa Centrima za socijalni rad u objema opštinama dobio osnovne informacije o broju korisnika socijalne potpore, koje treba dalje procjenjivati tokom socio-ekonomskog istraživanja za LARP.

Neke od strategija za efikasno angažovanje i komunikaciju sa osjetljivim grupama su:

- Izabrani predstavnici mjesnih zajednica imenovani su kao centralne tačke za prijem ključnih poruka, informacija i najava ključnih projektnih događaja. Oni će zatim obezbijediti da se ove informacije dobro distribuiraju u različitim društvenim grupama njihovih zajednica, uključujući i one koji žive u veoma udaljenim područjima.
- **Žene:** Žene same po sebi nijesu prepoznate kao ranjiva grupa u oblasti Projekta. Ipak, angažovane aktivnosti će biti prilagođene tako da balansiraju rad i obaveze žena poslije radnog vremena. Uprkos tradicionalnoj i društvenoj organizaciji, ocijenjeno je da su žene u projektnoj oblasti jednako zastupljene u svakodnevnom životu, uključujući i aspekte donošenja odluka.
- **Osobe sa invaliditetom:** pružiti informacije u pristupačnim formatima, organizovati podršku članova porodice i nuditi više oblika komunikacije. Za osobe sa fizičkim invaliditetom nudimo prevoz do i od konsultativnih događaja itd.

Ako se tokom budućih aktivnosti planiranja i sprovođenja identifikuju dalje ranjivosti, strategija za angažovanje ranjivih grupa biće prilagođena u skladu sa tim.

7 ŽALBENI MEHANIZAM

U skladu sa Standardom učinka 5 (PR5) Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), postoji obaveza uspostavljanja Žalbenog mehanizma radi prijema, razmatranja i rješavanja žalbi i prigovora lica na koje Projekat utiče, kao i drugih zainteresovanih strana. Ovaj mehanizam djeluje nezavisno i dopunjava postojeće nacionalne sudske i administrativne pravne lijekove, i ne isključuje pravo pogođenih lica da koriste te mehanizme. Žalbeni mehanizam dio je sistema zaštite pogođenih osoba u skladu sa Standardom učinka 10 (PR10) EBRD-a kako je to definisano u Planu uključivanja zainteresovanih strana (SEP).

Žalbeni mehanizam predstavlja postupak koji ima za cilj:

- Izgradnju i očuvanje povjerenja među svim zainteresovanim stranama,
- Sprečavanje negativnih posljedica proizašlih iz neadekvatnog rješavanja žalbi i prigovora;
- Omogućavanje mirnog rješavanja sporova i sprječavanje potrebe za korišćenje sudskih i upravnih instanci;
- Prepoznavanje i rješavanje bojazni građana, čime se unapređuje upravljanje rizicima u projektu.

Tokom sastanaka sa tri lokalne zajednice u julu 2024. godine, potvrđeno je da će MONTEPUT uspostaviti proceduru za prijem, evidentiranje, ispitivanje i rješavanje žalbi, što zajedno čini Žalbeni mehanizam. Tokom sastanaka pružene su opšte informacije o vremenskom okviru u kojem se očekuje da MONTEPUT zvanično informiše sve zainteresovane strane o Žalbenom mehanizmu, dostupnosti i njegovoj funkciji, licima imenovanim za prijem i registrovanje žalbi, procedurama za podnošenje žalbi, komentara i zabrinutosti preko *predsjednika Mjesnih zajednica*, što je istaknuto kao željeni kanal komunikacije od strane lokalnih zajednica.

Vrste žalbi mogu varirati tokom projektnog ciklusa i prihvatljive su sve vrste žalbi koje spadaju u bilo koji od tipova navedenih u nastavku:

- **Žalba ili pritužba** – odnosi se na izražavanje nezadovoljstva projektnim aktivnostima (stvarnim ili percipiranim), obično se odnosi na navode o određenom incidentu ili uticaju. Podnosilac pritužbe može da predloži određeno rješenje. Projektne aktivnosti obuhvataju aktivnosti projektne kompanije, kao i izvođačke i podizvođačke aktivnosti tokom priprema gradnje i izgradnje. Projektne aktivnosti takođe uključuju eksproprijaciju zemljišta i preseljenje sa detaljnim smjernicama datim u LARF-u. Termini "žalba" i "pritužba" mogu se koristiti naizmjenično, bez pretpostavke razlike u obimu, složenosti ili ozbiljnosti.
- **Žalbe radnika** – odnose se na radna mesta i OHS zaposlenih i drugih angažovanih na aktivnostima Projekta. Biće uspostavljen poseban Mehanizam za prigovore radnika koji su direktno angažovani od Izvođača (i podizvođača) ili zaposleni u MONTEPUT-u kojim će upravljati Odjeljenje za ljudske resurse MONTEPUT-a i biće odvojen od Mehanizma za javne pritužbe. Od Izvođača radova i konsultanata se zahtijeva da usvoje Mehanizam za prigovore radnika na zahtjev MONTEPUT-a ili da pokažu "da njihov postojeći Mehanizam za prigovore radnika u velikoj mjeri odgovara zahtjevima standarda EBRD-a o radu i uslovima rada i

Smjernicama EBRD-a PR2 o Mehanizmu za prigovore zaposlenih (2017)⁸. Detalji su dati u Procedurama upravljanja radom Projekta koje su uključene u ESIA.

Rizici od seksualne eksploatacije i zlostavljanja (SEA), seksualnog uznemiravanja (SH) i rodno zasnovanog nasilja (RZN) u okviru projekta procijenjeni su kao kontrolabilni. Međutim, Mehanizam za žalbe će, na bazi predostrožnosti, biti opremljen da prepozna žalbe na SEA / SH i GBV, uključujući njihovo upućivanje na relevantne nacionalne instance i sistem kroz pristup koji je usredsređen na žrtve i koji obezbjeđuje apsolutnu anonimnost. Takvim pritužbama će se upravljati odvojeno, ali će se koristiti isti procesni lanac vrijednosti i vremenski okviri opisani u nastavku (prihvatanje pritužbi i procesni lanac vrijednosti).

7.1 Registracija žalbe

Žalbeni postupak i rješavanje žalbi biće pod nadležnošću i odgovornošću MONTEPUT-a.

Žalbeni mehanizam će obuhvatati **Centralnu kancelariju za žalbe (CP)** i **Lokalne prijemne punktove** u obje opštine preko kojih prolazi trasa.

Podnošenje žalbe moguće je:

- **Usmeno** (lično ili putem telefona),
- **Pisanim putem**, korištenjem Obrasca za žalbe koji se može dostaviti lično, poštom ili e-mailom, bez ikakvih troškova za podnosioca.

Žalba se možete podnijeti putem Centralne kancelarije za žalbe na sljedeće adrese:

Društvo sa ograničenom odgovornošću "**Monteput**" Podgorica
Žalbeni mehanizam na projektu Mateševo - Andrijevića
N/r Milica Bijelović – menadžer za prigovore

grievance@monteput.me

office@monteput.me

Adresa: ul. Avda Međedovica 130

81100 Podgorica

Telefon: +382 (20) 224 493

Detalji o načinu podnošenja žalbi na lokalni biće objavljeni u okviru kampanje o podizanju svijesti o žalbenom mehanizmu. Postupak podnošenja žalbi biće bez troškova za podnosioca, otvoren i dostupan svima, a komentari i pritužbe će se rješavati na nediskriminatoran i transparentan način.

Žalbe se mogu podnijeti i anonimno, pri čemu će se lični podaci davati samo uz saglasnost podnosioca i biće tretirani povjerljivo. Podnosioci žalbi mogu se odlučiti da podnesu žalbu bez korišćenja zvaničnog formulara, ukoliko im to više odgovara. Korišćenje Žalbenog mehanizma ne ograničava pravo podnosioca da potraži druge pravne lijekove u skladu sa zakonima Crne Gore ili međunarodnim pravnim mehanizmima. Sve žalbe će se rješavati diskretno i sa posebnom pažnjom kako bi se osigurala

---

⁸ Vidi EBRD (2023), Zahtjev za performanse EBRD-a 2: Rad i uslovi rada – Uputstvo o mehanizmima za žalbe zaposlenih, London. Dostupno na: <https://www.ebrd.com/documents/admin/employee-grievance-mechanism.pdf>.

zaštita podnosioca od bilo kakve odmazde. Projekat neće tolerisati nikakav oblik odmazde i istražiće sve navode o takvom postupanju.

Sistem za rješavanje i upravljanje žalbama uključujući– od prijema, klasifikovanja i obrade, preko razmatranja i praćenja, do verifikacije, preduzimanja mjera i pružanja povratnih informacija – definisani su ovim Žalbenim mehanizmom. Kao dio kampanje promocije Žalbenog mehanizma, MONTEPUT će osigurati da relevantno osoblje bude u potpunosti obučeno i da posjeduje sve potrebne informacije i stručnost za komunikaciju sa podnosiocima žalbi, pružanje telefonskih konsultacija i prijem povratnih informacija. Projekat će koristiti postojeće kanale za žalbe (telefonske, onlajn i pisane prijave) kako bi se obezbijedila distribucija svih relevantnih informacija, kao i pravilno evidentiranje i razvrstavanje žalbi i odgovora.

Žalbeni mehanizam će se administrirati putem Registra žalbi, u skladu sa Prilogom 5: Registar žalbi u lokalnoj zajednici. Kvartalni izvještaji sa pregledom primljenih žalbi, njihovih vrsta, preduzetih radnji i napretka u rješavanju otvorenih pitanja biće pripremani i objavljeni uz korišćenje Priloga 5. U slučaju da su iscrpljene sve mogućnosti rješavanja razloga za žalbu, a podnosilac žalbe i dalje nije zadovoljan, biće informisan o svom pravu na pravna sredstva.

Žalbeni mehanizam otpočeo je sa radom 1. septembra 2024. godine imenovanjem odgovornog lica za njegovo sprovođenje, kako bi se osigurao adekvatan odgovor na žalbe u svim fazama Projekta. Pored Žalbenog mehanizma, građanima su na raspolaganju i pravni lijekovi u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom (sudovi, inspekcije, administrativni organi itd.).

MONTEPUT će u saradnji sa lokalnim samoupravama i predstavnicima zajednica uložiti zajedničke napore na informisanju zainteresovanih strana o ulozi i funkciji Žalbenog mehanizma, kontakt osobama, kanalima za prijem i procedurama za podnošenje žalbe. Informacije o Žalbenom mehanizmu, uključujući Obrazac za žalbu (Prilog 6) biće dostupne:

- na sajtu MONTEPUT-a (<https://monteput.me/>)
- na sajtu opštine Andrijevića (<https://opstinaandrijevića.me/>)
- na sajtu opštine Kolašin (<http://www.opstinakolasin.me/>)
- kroz kampanje na društvenim mrežama.
- tokom sastanaka prije izgradnje.

Štampane informacije i obrasci će biti dostupni:

- u kancelarijama Mjesnih zajednica pogođenih Projektom, i
- na gradilištu prije početka radova.

7.2. Postupak rješavanja primljenih žalbi

Po žalbama će se postupati i odgovarati u primjerenom roku. U slučajevima, kada se radi o jednostavnom pitanju MONTEPUT može riješiti žalbu ubrzo nakon njenog prijema. U takvim situacijama, podnosilac će dobiti potrebne informacije, problem će biti riješen, a žalba dokumentovana i zatvorena / okončana nakon što se podnosilac izjasni da je zadovoljan odgovorom.

Za složenije žalbe koje zahtijevaju dodatno ispitivanje navoda, primjenjivaće se sljedeći postupak:

Korak 1: Prijem, evidentiranje i potvrda prijema žalbe

- Sistem je omogućio višestruke kanale za prijem žalbi.
- Svaka žalba se unosi u registar / dnevnik žalbi.
- MONTEPUT će u roku od 5 radnih dana poslati pismenu potvrdu o prijemu žalbe.
- U potvrdi o prijemu (po formi iz Priloga 6a SEP-a) biće navedena kontakt osoba i opis daljih koraka, uključujući vremenski okvir za rješavanje.
- Neke žalbe mogu zahtijevati hitno postupanje, poput prijava rizika na bezbjednost ili prijave oštećenja imovine ili ugroženih života.
- Žalbe od kritične važnosti odmah će biti prosljeđene upravi MONTEPUT-a.

Korak 2: Procjena i ispitivanje

- MONTEPUT će procijeniti žalbu i odrediti način njenog rješavanja. U većini slučajeva, MONTEPUT će imati potrebnu stručnost za njeno rješavanje. Istraga može uključivati konsultacije sa različitim odjeljenjima MONTEPUT-a, spoljnim partnerima, opštinama Andrijevića i Kolašin, izvođačima radova i nadzornim organima. Identitet podnosioca biće zaštićen ukoliko on to zahtijeva.
- MONTEPUT će tokom ispitivanja navoda kontaktirati podnosioca žalbe kako bi se razjasnio uzrok problema.
- Cilj ispitivanja navoda je utvrditi validnost žalbe, provjeriti iznesene tvrdnje i prikupiti dokaze za njihovu potvrdu, te odrediti odgovarajuće rješenje.
- Istraga može uključivati obilazak lokacije, razgovore sa relevantnim stranama, fotografisanje i pregled dokumentacije. Standardno, istraga će biti završena u roku od 7 radnih dana. Za složenije slučajeve, istraga može trajati do 21 radnog dana.
- Posebna pažnja će biti posvećena zaštiti identiteta i ličnih podataka podnosioca.
- Nalazi ispitivanja navoda i predložena rješenja biće dokumentovana.

Korak 3: Konsultacije i sprovođenje rješenja

- MONTEPUT će sa podnosiocem žalbe razgovarati o rezultatima ispitivanja navoda i predloženom rješenju, uključujući vremenski okvir za sprovođenje mjera.
- Rješenje će biti sprovedeno od strane MONTEPUT-a ili treće strane, u dogovoru sa podnosiocem. Primjena rješenja će početi bez odlaganja kako bi se spriječila dalja šteta i sprovela što je prije tehnički moguće.
- MONTEPUT će sprovesti rješenje u roku od 30 radnih dana.

Korak 4: Zatvaranje žalbe i praćenje

- Nakon što je istraga završena, rješenje sprovedeno i dalje mjere nisu potrebne, MONTEPUT će zvanično zatvoriti žalbu.
- U slučaju anonimne žalbe, konačna odluka biće objavljena na zvaničnoj web stranici MONTEPUT-a.
- MONTEPUT će od podnosioca žalbe tražiti da potpiše izjavu o prihvatanju rješenja. Potpisivanje ne isključuje mogućnost ponovnog pokretanja žalbe ukoliko problem nije trajno riješen ili se ponovi.
- Ako podnosilac žalbe ne prihvati predloženo rješenje, MONTEPUT će formalno zatvoriti žalbu, ali podnosilac može uložiti žalbu na zatvaranje (vidi Korak 5) ili potražiti druga pravna sredstva.
- MONTEPUT može ponovo otvoriti žalbu ukoliko podnosilac dostavi nove informacije.

- Nakon zatvaranja žalbe, MONTEPUT može kontaktirati podnosioca kako bi provjerio da li su se pojavili novi problemi.

Korak 5: Žalba na odluku (opciono, ako podnositelj nije zadovoljan)

- MONTEPUT je uspostavio dodatni mehanizam koji omogućava članovima zajednice da ukuže žalbu na odluku o zatvaranju žalbe ukoliko nisu zadovoljni ishodom ispitivanja navoda ili predloženim rješenjem.
- Drugostepeni žalbeni panel čine dva člana MONTEPUT-a i jedan predstavnik lokalne zajednice. Panel može uključiti i nezavisne stručnjake kada je to potrebno.
- Panel može odbiti žalbu ako procijeni da nije podnesena u dobroj namjeri.
- U slučajevima kada postoje značajne zabrinutosti zajednice, MONTEPUT će omogućiti proces medijacije. Izbor medijatora će se vršiti u dogovoru sa podnosiocem žalbe i drugim ključnim akterima kako bi se osiguralo povjerenje u proces.
- U svakom trenutku, podnositelj može koristiti institucionalne sudske ili upravne pravne lijekove.

7.3. Praćenje i izvještavanje o žalbama

MONTEPUT će biti odgovoran za:

- Celovito upravljanje Žalbenim mehanizmom;
- Prikupljanje podataka o broju, sadržini i statusu žalbi sa lokalnih prijemnih mjesta i njihovo unošenje u jedinstvenu bazu podataka;
- Vođenje dnevnika / evidencije o žalbama primljenim na centralnom i lokalnom nivou;
- Praćenje otvorenih pitanja i predlaganje mjera za njihovo rješavanje;
- Objavljivanje kvartalnih Izvještaja o primljenim žalbama;
- Sumiranje i analiza podataka dobijenih od lokalnih prijemnih mjesta za žalbe o broju, suštini i statusu žalbi i njihovo unošenje u jedinstvenu bazu podataka Projekta;
- Podnošenje redovnih Izvještaja o praćenju socijalnih tema, uključujući i status primljenih žalbi, koji sadrže sljedeće ažurirane informacije:
  - Podaci o implementaciji Žalbenog mehanizma (procedure, obuke, kampanje podizanja svijesti javnosti, budžetiranje, itd.);
  - Podaci o broju primljenih žalbi (prijave, sugestije, pritužbe, zahtjevi, pozitivne povratne informacije) i broju riješenih žalbi;
  - Kvantitativni podaci o vrstama žalbi i odgovora, postignutim rješenjima i žalbama koje ostaju nerešene;
  - Nivo zadovoljstva preduzetim mjerama (odgovorom);
  - Sve preduzete korektivne mjere.

8. MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE

MONTEPUT će pripremati izvještaje o postignutim Ekološkim i Socijalnim performansama Projekta i dostavljati ih EBRD-u. Monitoring Ekoloških i Socijalnih performansi je jedan segment ukupnog sadržaja u izvještajima o napredovanju Projekta. Ovi izvještaji će uključivati poglavlja o uključivanju i saradnji sa zainteresovanim stranama i o statusu žalbi primljenih u okviru Žalbenog mehanizma. Učestalost

podnošenja izvještaja će biti definisana u Ugovoru o zajmu i Projektu (uobičajeno je tromjesečno izvještavanje u prvoj godini implementacije a nakon toga se izvještaji pripremaju na pola godine).

Monitoring i izvještavanje se pripremaju interno, ali će se oslanjati i na izvještaje koje će dobijati od Nadzora i Izvođača.

Da bi se omogućio kredibilan monitoring i izvještavanje, tokom cijelog trajanja projekta biće pripremana i vođena sljedeća dokumentacija:

- **Evidencija / dnevnik uključenih zainteresovanih strana:** Koristi se za arhiviranje, analizu i izvještavanje o aktivnostima i saradnji sa zainteresovanim stranama. Sadržaće informacije o o saradnji sa zainteresovanim stranama, pitanjima i temama koji su bili predmet interesovanja, datim odgovorima i aktivnostima u vezi sa postavljenim pitanjima, i po potrebi sa ocenom korisnosti sastanaka. Baza podataka će se koristiti za praćenje učestalosti sastanaka tokom trajanja projekta i imaće u vidu smjernice date u Prilogu 7: Registar angažovanja zainteresovanih strana.
- **Izvještaji o napretku:** Projektant i Izvođač podnose Mjesečni izvještaj o napretku Projekta, a Nadzor ga obavezno pregleda i overava.
- **Registar obaveza:** koristi se za praćenje preuzetih obaveza prema različitim zainteresovanim stranama.
- **Zapisnici sa sastanaka:** koriste se za dokumentovanje svih aktivnosti i biće arhivirani u bazi podataka zainteresovanih strana.
- **Spisak zainteresovanih strana:** spisak se neprekidno ažurira, i sadrži ključne kontakte i kontakt podatke (broj telefona, e-mail adresu itd.) u cilju potpunog uvida u uključene zainteresovane strane.
- **Dnevnik žalbi** će evidentirati sve primljene žalbe, preduzete radnje i obavještenje da li je problem riješen na zadovoljavajući način.
- **Kliping:** Medijski monitoring štampe i radio emisija o Projektu.

Evidencija će se revidirati interno na kvartalnoj osnovi kako bi se obezbijedilo da se podaci koriste i održavaju prema utvrđenim pravilima

Ključni indikatori učinka (**KPI**) koji se koriste za praćenje angažovanja zainteresovanih strana i efikasnosti učinka Žalbenog mehanizma uključuju:

- Procenat projektnih dokumenata koji su adekvatno objavljeni i prezentovani zainteresovanim stranama u skladu sa SEP-om.
- Broj završenih aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana, svrstanih po kategorijama zainteresovanih grupa i lokalnim zajednicama, u odnosu na obaveze date u poglavlju 6 ovog SEP-a.
- Broj konsultacija sa zainteresovanim stranama o projektnim rješenjima i broj pitanja o kojima je postignuta saglasnost.
- Broj aktivnosti usmjerenih na podršku uključivanju žena u konsultacije.
- Broj završenih aktivnosti usmjerenih na uključivanje i konsultacije sa osjetljivim grupama, u odnosu na ono što je planirano u SEP-u.
- Broj tekstova o projektu u medijima i društvenim mrežama (pozitivnih ili negativnih). Ovaj KPI će biti validan samo ukoliko je tekst / vijest objavljen u kredibilnim medijima.

- Broj žalbi primljenih tokom izvještajnog perioda: (i) otvorene (ii) istraga u toku (iii) riješene ili neriješene (podnosilac žalbe nije zadovoljan rješenjem – žalbe upućene na žalbeni postupak) i (iv) okončane / zatvorene (podnosilac žalbe je zadovoljan, nije zadovoljan, odbačene u tom mjesecu).
- Broj pritužbi koje zahtjevaju definisan rok za rješavanje.
- Broj pritužbi koje su riješene u roku utvrđenom u Žalbenom mehanizmu.
- Trendovi i stope ponovljenih pritužbi, na primjer: broj pritužbi koje se mogu klasifikovati kao da su se dogodile drugi put ili češće u periodu od tri ili šest mjeseci; opis karakteristika podnosioca žalbi mogao bi se pokazati korisnim u smislu saznanja koje kategorije su najčešće pogođene i u kojim okolnostima; Iz opisa treba isključiti podatke na osnovu kojih je moguće identifikovati podnosioca; Cilj je da se prikupe zbirni podaci kao što su pol, starost i lokacija.

Monitoring uključuje i ulogu i odgovornost Izvođača radova za prijem žalbi, podršku u istrazi navoda u žalbi i rješavanju žalbi. Obaveza primene Žalbenog mehanizma tokom realizacije Projekta predviđena je u Ugovoru sa Izvođačem (i drugim dokumentima i instrumentima za upravljanje Projektom). Sve žalbe koje budu poslate Izvođaču će, takođe, biti zavedene u Dnevnik žalbi, o njima će biti obavješten MONTEPUT i biće arhivirane.

8.1. Izvještavanje zainteresovanih strana

MONTEPUT će izvještavati interno i eksterno. Za interne potrebe biće pripremljeni sljedeći izveštaji: (a) sedmični ili dnevni izvještaji o hitnim stavkama (npr. kritične bojazni ili žalbe) ili incidentima značajne prirode; (b) Izvještaji o napretku u skladu sa zahtjevima za izvještavanje EBRD-a i zainteresovanih strana u Vladi (pripremiće se interni kvartalni izvještaji o napretku koji će sadržati pregled preduzetih aktivnosti dijaloga: zainteresovane strane sa kojima su održani sastanci, razmatrane ključne teme, glavne brige i očekivanja, pozicioniranje prema projektnim aktivnostima, Žalbeni mehanizam: učesće, izvještavanje o glavnim žalbama, pregled napretka (akcije koje treba preduzeti i status); rizici za Projekat; ograničenja (npr. resursi, interna usklađivanja), prioriteta za naredni kvartal).

MONTEPUT objavljuje Izvještaj o ekološkim, socijalnim, zdravstvenim i bezbjednosnim performansama projekta, pripremljen za EBRD, i dostavlja ga relevantnim zainteresovanim stranama (obično tromjesečno izvještavanje u prvoj godini implementacije koje će biti praćeno polugodišnjim izvještavanjem u narednoj godini). Ovo će takođe uključiti redovno izvještavanje zajednica koje su pogođene, o napretku projekta i napretku u implementaciji u skladu sa poglavljem 8. MONTEPUT će pratiti preuzete obaveze i redovno saopštavati napredak u odnosu na ove obaveze (na primjer, tokom redovnih sastanaka sa predstavnicima zajednice).

Eksterno izvještavanje

Pored povratnih informacija koje su dostavljene zainteresovanim stranama tokom aktivnosti angažovanja opisanih u poglavlju 6 Programa angažovanja zainteresovanih strana, MONTEPUT će generisati sljedeće izvještaje koji sumiraju kako se razmatrao doprinos zainteresovanih strana u projektu:

- Izvještaji o realizaciji performansi životne sredine i socijalnih pitanja prema EBRD-u; oni će rezimirati ključne teme koje su pokrenute, uključujući žalbe i način na koji su razmatrane; svako javno godišnje izvještavanje o žalbama obezbijediće anonimnost. Biće objavljeni najmanje na sajtu MONTEPUT-a.

- CLO i rukovodstvo MONTEPUT-a jednom godišnje će pregledati obaveze iz SEP-a i Registar žalbi, uključujući pregled na kraju faze predgradnje i na kraju faze izgradnje kako bi se procijenilo da li:
  - je lista zainteresovanih strana i dalje odgovarajuća,
  - su aktivnosti angažovanja prikladne za različite grupe zainteresovanih strana,
  - je učestalost aktivnosti dovoljna,
  - se žalbe se adekvatno rješavaju, i
  - je projektno angažovanje zainteresovanih strana i dalje odgovarajuće. Ovo će uključivati razmatranje svih promjena u projektu koje mogu dovesti do značajnih promjena u ekološkim ili društvenim rizicima i uticajima projekta.

8 RESURSI I ODGOVORNOSTI ZA SPROVOĐENJE AKTIVNOSTI ANGAŽOVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA

MONTEPUT je nosilac svih aktivnosti u okviru ovog SEP-a i odgovoran je za njegovu implementaciju. To uključuje planiranje i sprovođenje aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana, druge relevantne aktivnosti na terenu, aktivnosti objavljivanja i konsultacija i pravilno funkcionisanje žalbenog mehanizma. Da bi to omogućio, MONTEPUT će se pobrinuti da se za planirane aktivnosti izdvoje dovoljni ljudski i budžetski resursi i da se oni održavaju tokom cijelog životnog ciklusa projekta.

Monteput resursi će biti udruženi sa ljudskim resursima opština Andrijevića i Kolašin.

Materijalni resursi koje mobilize MONTEPUT uključuju:

- Odjeljak posvećen Projektu na njihovoj internet stranici;
- Elektronsku bazu podataka o žalbama i elektronsku bazu podataka zainteresovanih strana;
- Druge materijalne resurse kao što su štampani dokumenti koji će se koristiti, na osnovu potreba SEP-a.

MONTEPUT će uspostaviti bazu podataka zainteresovanih strana koja uključuje detalje ključnih zainteresovanih strana, njihovo učešće u konsultativnim procesima i pokrenutim pitanjima. Baza podataka će biti dizajnirana tako da omogući prikupljanje, upoređivanje i analizu informacija. Baza zainteresovanih strana je dinamičan alat koji će se po potrebi revidirati i ažurirati kako bi se omogućilo njegovo korišćenje u fazi izgradnje projekta, ukoliko se dobiju neophodna odobrenja za predloženi projekat. Na kraju projekta, biće pripremljen izvještaj o procesu angažovanja zainteresovanih strana. Ovaj izvještaj će predstaviti aktivnosti objelodanjivanja i sprovedene konsultacije; nivo učešća zainteresovanih strana, posebno za žene i osjetljive grupe; pitanja o kojima se raspravlja i ishodi; i mjeru u kojoj su pitanja zainteresovanih strana, prioriteta i bojazni reflektovani.

Projekat će imenovati najmanje jednog glavnog oficira za vezu (CLO) koji će biti glavna kontakt osoba za zainteresovane strane i redovno posjećivati projektno područje.

Nakon njegovog imenovanja, kontakt detalji CLO-a će biti dodati objavljenim informacijama o projektu. CLO će biti odgovoran za svakodnevnu implementaciju SEP aktivnosti, kao što su planiranje sastanaka, posjete zajednici, organizovanje učešća drugih članova projektnog tima po potrebi, prisustvovanje internim sastancima za planiranje projekata i izvještavanje zainteresovanih strana kao što je opisano u Poglavlju 8.

Kontakt podaci izvođača radova na projektovanju i izgradnji takođe će biti javno dostupni pogođenim lokalnim zajednicama.

U međuvremenu, i kao dodatni način za stupanje u kontakt sa projektom u cjelini, zainteresovane strane mogu da kontaktiraju menadžera za žalbe kao što je navedeno u poglavlju 7.

Prilog 1 - Spisak naselja koja su direktno i indirektno pod uticajem Projekta

	OPŠTINA KOLAŠIN	OPŠTINA ANDRIJEVIĆA
Primarna oblast uticaja	9. Mateševo 10. Bare Kraljske 11. Sunga	17. Gnjili Potok 18. Kralje 19. Klanac 20. Sjenozeta 21. Prisoja 22. Slatina 23. Salevići 24. Lugovi 25. Protići 26. Most Bandovića 27. Miravčine
DIREKTNI UTICAJ OD EKSPROPRIJACIJE		
Sekundarna oblast uticaja	12. Han Drndarski 13. Krgovići 14. Trešnjevnik 15. Ravni Brijeg 16. Ljubaštica	28. Zabrdje 29. Trepča 30. Laništa 31. Peovac 32. Oblo Brdo
INDIREKTNI UTICAJ		

Prilog 1a: Spisak ugostiteljskih objekata i restorana/kafića duž puta R19

13. Koledž Komerc, Mateševo
14. Vila Đekić, Kralje,
15. Džep Zečevića, Bare Kraljske
16. Restoran Trešnjevnik,
17. Dubirog Perović
18. Eko turs Komovi
19. Eko Katun Komovi
20. Katun i Eko dom Trešnjevnik
21. Radmilica Uživajte u pogledu
22. Most Bandovića – hotel i restoran
23. Kraljska Koliba
24. Kafana Veša
25. Kafe Bar Oaza
26. Kuća Račića - Seoska kuća

Prilog 2: Projektne mape

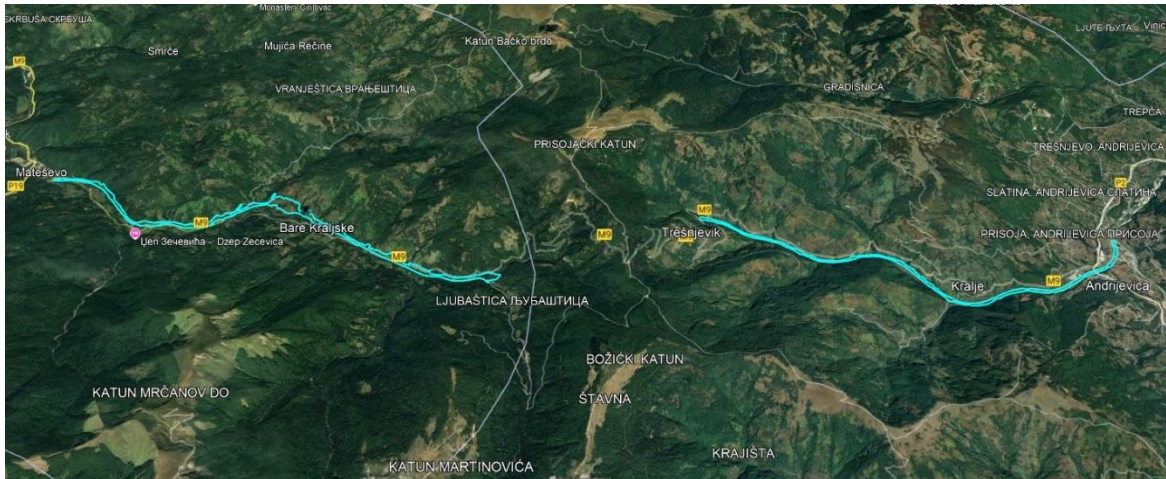

Slika 1: Polazna tačka projekta

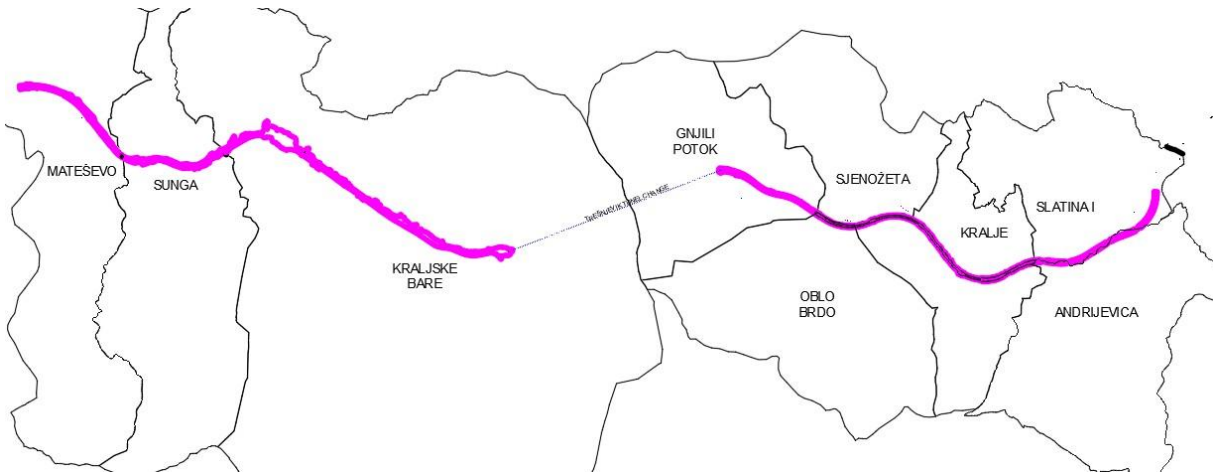

Slika 2: Krajnja tačka projekta

Slika 3: Velika mapa projekta

Slika 4: Pregled katastarskih opština obuhvaćenih eksproprijacijom

Prilog 3: Ključni zakoni u Crnoj Gori koji usmjeravaju i obavezuju uključivanje zainteresovanih strana

Zakonodavna oblast	Ključni djelovi regulatornog okvira	Rezime zahtjeva za angažovanje zainteresovanih strana
Izrada projektna dokumentacije i srodnih strateških studija	Zakon o prostornom planiranju i izgradnji ("Službeni list CG", br. 064/17, 044/18, 063/18 i 011/19, 82/2020)	Zakonom o prostornom planiranju i izgradnji definisan je proces donošenja planskih dokumenata. U izradi planskog dokumenta postoji obaveza javnog uvida. On predviđa objavljivanje, konsultacije i mehanizam za prigovore prije usvajanja opštih prostornih planova, detaljnih prostornih planova i urbanističkih planova. Relevantni prostorni plan za projekat je kompletan, a rezime preduzetog angažovanja je opisan u poglavlju 4 ovog SEP-a.
Otkup zemljišta (eksproprijacija)	Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list", br. 055/00, izmjene 012/02, 028/06, 021/08, 030/17, 75/18, 33/2024)	Zakon definiše eksproprijaciju kao raspolaganje ili ograničenje prava svojine na nepokretnostima (definisano kao zemljište, zgrade i drugi objekti, uključujući višegodišnje biljke, usjeve, šume za sječu i sl.) na osnovu utvrđenog javnog interesa, uz pravičnu nadoknadu. Ovaj zakon definiše učešće zainteresovanih strana i žalbe u postupku eksproprijacije.
Otkup zemljišta (eksproprijacija)	Zakon o autoputu Bar-Boljare ("Službeni list" 052/14)	Zakon postavlja dodatne zahtjeve za konsultacije u vezi sa otkupom zemljišta za ovaj infrastrukturni projekat, ali omogućava sažimanje određenih rokova.
Pitanja životne sredine, procjena uticaja na životnu sredinu i ekološke dozvole	Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list", br. 080/05, 59/11 i 52/16)	Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu sadrži odredbe koje se posebno strateški ocjenjuju za sve projekte kada postoji mogućnost da njihovo sprovođenje izazove značajne uticaje na životnu sredinu, kao što su "složeni inženjerski objekti" (definisani Zakonom o prostornom planiranju i izgradnji), uključujući autoputeve, mostove, tunele itd. To uključuje specifične zahtjeve za projektovanje izgradnje, plan i licenciranje i zahtjev za pripremu razrađenog Strateškog dokumenta za procjenu uticaja na životnu sredinu (SEA), koji je predmet obavezne javne rasprave.

Zakonodavna oblast	Ključni djelovi regulatornog okvira	Rezime zahtjeva za angažovanje zainteresovanih strana
	Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list CG", broj 75/18)	<p>Regulativa utvrđuje zahtjeve za sprovođenje procjene potencijalnih uticaja na životnu sredinu javnih i privatnih projekata koji će vjerovatno imati značajan uticaj na životnu sredinu prije nego što se odobri građevinska dozvola u obliku odobrenja implementacije projekta. Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu definiše pravila i detaljne procedure za uključivanje javnosti u proces donošenja odluka. Konsultacije sa javnošću i drugim zainteresovanim stranama tokom procjene uticaja na životnu sredinu predstavljaju ključnu karakteristiku nacionalnih procedura procjene uticaja na društvo i životnu sredinu. Ovi zahtjevi su uključeni u nacionalno zakonodavstvo o životnoj sredini, u Zakon o životnoj sredini i podzakonske akte. Šta to praktično znači detaljnije je opisano u tekstu koji prati ovu tabelu.</p> <p>Nacionalna agencija za zaštitu životne sredine (EPA) usvojila je i odobrila Nacionalnu procjenu uticaja na životnu sredinu 14. maja 2024. godine nakon javnih konsultacija održanih u opštini Andrijevića 10. jula 2023. godine i 11. jula 2023. godine u opštini Kolašin.</p>
	Zakon o zaštiti prirode (Službeni list 054/16, 018/19). Nacrt zakona o zaštiti prirode (jun 2023)	Zakonom o zaštiti prirode definisane su opšte odredbe o ciljevima zaštite prirode, očuvanju biodiverziteta i održivom upravljanju živim prirodnim resursima.
	Zakon o životnoj sredini (Službeni list 052/16)	Zakon o životnoj sredini generalno definiše obaveze svih pravnih ili fizičkih lica da pri obavljanju svojih djelatnosti obezbijede zaštitu životne sredine, uključujući održivo korišćenje prirodnih resursa, dobara i energije, uvođenje energetski efikasnijih tehnologija i korišćenje obnovljivih prirodnih resursa, korišćenje proizvoda, procesa, tehnologija koje su manje ugrožavajuće po životnu sredinu, preduzimanje mjera za sprečavanje i otklanjanje posljedica ugrožavanja i oštećenja života, kontrolu aktivnosti i rada postrojenja koja mogu predstavljati rizik ili uzrok, opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi itd. Takođe pruža mogućnost uključivanja pravnih lica i preduzetnika u sistem upravljanja životnom sredinom, sistem kontrole i obavještanja javnosti o uticaju određenih aktivnosti na životnu sredinu (EMAS sistem) u skladu sa standardom MEST EN ISO 14001.

Zakonodavna oblast	Ključni djelovi regulatornog okvira	Rezime zahtjeva za angažovanje zainteresovanih strana
Pitanja kulturnog nasljeđa	Zakon o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list", br. 052/16, 44/17 i 18/19)	Zakon o zaštiti kulturnih dobara definiše svoje ciljeve kao zaštitu kulturnog nasljeđa kroz očuvanje i unapređenje, obezbjeđujući održivo korišćenje kulturnog nasljeđa, u skladu sa njihovom tradicionalnom i odgovarajućom upotrebom. Planski dokumenti Projekta moraju biti usklađeni sa studijom i planom upravljanja zaštitom kulturnih dobara, uz prethodnu saglasnost nadležnog organa utvrđenog Zakonom.
Javno informisanje	Zakon o slobodnom pristupu informacijama (Službeni list 044/12 i 030/17)	Zakonom se uređuje pravo javnosti da zna informacije koje posjeduju državni organi: (zakonodavni, izvršni, sudski, upravni) organi vlasti lokalne samouprave, organi lokalne uprave, institucije, privredna i druga pravna lica ako se finansiraju uglavnom iz javnih prihoda, kao i fizičko lice, preduzetnik ili pravno lice koje vrši javna ovlašćenja ili upravlja javnim fondom. Prema ovom zakonu, svako domaće i strano fizičko i pravno lice ima pravo na pristup informacijama, bez obaveze navođenja razloga i objašnjenja interesa traženja informacija.

Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu definiše pravila i detaljne procedure za:

(a) objavljivanje informacija

(b) učešće javnosti tamo gdje javnost može aktivno da učestvuje u javnim raspravama i da dostavi svoje pisano mišljenje u okviru različitih faza procjene uticaja na životnu sredinu

(c) kroz mehanizam pristupa pravdi, kako bi javnost mogla da utiče na donošenje odluka podnošenjem žalbi sudu.

Ukratko, procedure obuhvataju sljedeće korake: Javnost se putem internet stranice nadležnog organa i portala e-uprava, kao i nacionalnih medija (ovo mora uključivati i nacionalne novine) obavještava o tome gdje će biti objavljen nacrt studije o procjeni uticaja na životnu sredinu (gdje je štampani primjerak dostupan za pregled, datumi i vrijeme kada se može pregledati). Javnost se poziva da pošalje komentare i/ili prisustvuje javnim konsultacijama. Za javne komentare je predviđen rok od najmanje 10 dana. Javne konsultacije se održavaju u odgovarajućem prostoru (na primjer, u sjedištu opštine) i predstavlja se plan/dokument. Studija o procjeni uticaja na životnu sredinu mora biti dostupna i javnost obaviještena najmanje 28 dana prije ovog sastanka. Komentari dobijeni od svih zainteresovanih strana se obrađuju i dokument se ažurira u skladu sa njima. Izvještaj o tome koji su komentari usvojeni i koji nijesu, sa obrazloženjem, dostavljaju se zajedno sa ažuriranim nacrtom dokumenta nadležnim organima koji procjenjuju da li su komentari sadržajno razmotreni i upućeni.

Prilog 4: Do sada sprovedene ključne aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana

Zainteresovana strana	Period, metode i mjesto angažovanja	Ključni razlozi, informacije i teme angažovanja
<ul style="list-style-type: none"> Faza 1 – Počev od 2001 do juna 2024. godine 		
Opšta javnost	<p>2001. godine – Parlamentarna odluka o nastavku izrade Prostornog plana – zvanično objavljeno u Službenom listu Crne Gore, br. 45/01</p> <p>Odluka Crne Gore o izgradnji autoputa Bar – Boljare (Prostorni plan Crne Gore do 2020. (2008)) i označavanje prostornog koridora.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Odluka Crne Gore da pristupi izgradnji autoputa Bar-Boljare i da definiše prostorni koridori
Opšta javnost	Održana javna rasprava i javno objavljen u „ Službenom listu Crne Gore“ broj 24/2008	<ul style="list-style-type: none"> "Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine (2008) postavio je principe definisanja koridora auto-puta, uključujući ograničenja, granice i korišćenje zemljišta za cijelu dužinu (168 km) auto-puta Bar-Boljare (Prostorni plan, str. 133), zajedno sa Procjenom strateškog uticaja na životnu sredinu (2008)."
Ministarstvo ekonomskog razvoja	Usvojen 2008. godine	<ul style="list-style-type: none"> Detaljni prostorni plan auto-puta Bar-Boljare je usvojen. Plan je u poglavlju 4.1.3 (str. 94) utvrdio potrebu za rezervisanje prostora za auto-put.
Vlada Crne Gore	Podaci o javnoj raspravi nisu dostupni	<ul style="list-style-type: none"> Generalni projekat izradjen of strane Louis Berger SAS-Paris, Simm Engineering-Podgorica
Opšta javnost i potencijalni izvođači	8 decembar, 2014	Zakon o auto-putu Bar - Boljare omogućava puno oslobađanje od poreza na građevinske radove, radnu snagu i uvoz povezan sa auto-putem za građevinske kompanije. Takođe, reguliše postupke eksproprijacije, pripremu i reviziju detaljnog projekta, zahtjeve za građevinsku dozvolu, izvođenje pripremnih radova, kao i poreze, carine i druge dažbine povezane sa izgradnjom auto-puta. TOvaj zakon mijenja pojedine odredbe Zakona o eksproprijaciji, Zakona o prostornom planiranju i izgradnji i nekoliko drugih zakona kojima se uređuje pitanje uvoza i poreza.

Zainteresovana strana	Period, metode i mjesto angažovanja	Ključni razlozi, informacije i teme angažovanja
Opšta javnost	19 oktobar 2023	<ul style="list-style-type: none"> Vlada Crne Gore usvaja Nacrt Prostornog plana Crne Gore do 2040 godine
Opšta Javnost	29. januar 2024	<ul style="list-style-type: none"> Nakon objave, javnog uvida i perioda konsultacija, konačni Nacrt Prostornog plana Crne Gore do 2040. godine usvojen je i objavljen od strane Ministarstva prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine."
Opšta javnost	javno objavljen i konsultovan tokom 2008. godine	Strategija razvoja saobraćaja Crne Gore (2008).
Opšta javnost	javno objavljen i konsultovan tokom 2022 godine	Prostorni plan opštine Andrijevic (2022), uključujući dionicu autoputa Mateševo - Andrijevic
Monteput d.o.o.	Virtuelno, licem u lice neprekidno tokom izrade Studije izvodljivosti, Idejnog projekta i ESIA, tokom 2019. i 2020.	<ul style="list-style-type: none"> Diskusija o napretku projekta, Pribavljanje nedostajućih podataka, Razlike u podacima, Zahtevi u pogledu uključivanja zainteresovanih strana, objavljivanja informacija i konsultacija sa lokalnim zajednicama pod uticajem Projekta,
Ministarstvo za kapitalne investicije sa ESIA konsultantom	Virtuelno, licem u lice kontinuirano tokom izrade Studije izvodljivosti, Idejnog projekta i ESIA, tokom od 2019. i 2020. godine	<ul style="list-style-type: none"> Diskusija o napretku projekta, nedostacima podataka i definisanju budućih koraka projekta, postavljanje vremenskih okvira, planiranje angažovanja zainteresovanih strana i inputi za Idejni projekt.
Evropska banka za obnovu i razvoj	Virtuelno, licem u lice kontinuirano tokom izrade Studije izvodljivosti, Idejnog projekta i ESIA, tokom 2019. i 2020 godine	<ul style="list-style-type: none"> Napredak projekta, dinamika, kritični problemi Radionice na temu ESIA metodologije i pojašnjenja projektnog zadatka
Drzavna reviziona komisija	Virtuelno, licem u lice kontinuirano tokom izrade Studije izvodljivosti, i Idejnog projekta	<ul style="list-style-type: none"> Proces odobrenja Idejnog projekta, komentari na Idejni projekat
Uprava za zaštitu kulturnih dobara	Septembar 2021. Oktobar 2021.	<ul style="list-style-type: none"> Informisanje o kategorijama spomenika kulture (CM) za koje se očekuje da će biti pogođene i ocene uticaja na Mapama kulturnih dobara, uključujući tampon zone, koordinate i udaljenosti CM od saobraćajne trase.

Zainteresovana strana	Period, metode i mjesto angažovanja	Ključni razlozi, informacije i teme angažovanja
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Predlog da se izvrši pregled trase puta u slučaju kada je ugrožena tampon zone ili kada nije definisana tampon zona za spomenik koji treba razmotriti kako bi se osiguralo da su obuhvaćeni povezani objekti. ▪ Ključni podaci za informisanje o analizi razlika između zahtjeva EBRD-a i nacionalnih propozicija. ▪ Razumijevanje dosadašnjeg nivoa angažovanja Uprave za zaštitu kulturnih dobara u prethodnim velikim infrastrukturnim projektima
Opština Kolašin i mjesne zajednice	Maj 2019, avgust 2020. i kontinualno tokom 2022. godine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Diskusija o lokalnim putevima i uticajima na razdvajanje prostora naselja, kolizije sa komunalnim djelatnostima, osnovni podaci za projektno područje koji se odnose na ekonomiju, izvore sredstava za život, poslovanje u projektnom području, poljoprivrednu proizvodnju, broj nelegalno izgrađenih objekata, informacije o Romima, izbjeglicama i drugim potencijalno ranjivim grupama, očekivanja lokalne zajednice, razumijevanje teritorijalne organizacije i podjele na mjesne zajednice. Iako su najveća etnička manjina u Evropi i na Zapadnom Balkanu, u projektnoj oblasti nema pripadnika romske populacije. To su potvrdili i rezultati popisa 2023. godine. Nije potvrđeno prisustvo interno raseljenih lica, izbjeglica i migranata. ▪ Informacije o neformalnim naseljima i objektima – potvrđeno je da takvih naselja nema. Pogođena naselja su ruralnog tipa i njihovi korijeni potiču iz 19. vijeka. Slučajevi skorije izgradnje bez građevinskih dozvola mogu biti prisutni, ali će to biti analizirano u okviru izrade Plana eksproprijacije zemljišta i preseljenja. ▪ Iako je izražena nesumnjiva podrška izgradnji dionice Autoputa, postojala je zabrinutost na osnovu negativnih iskustava tokom građevinskih aktivnosti na prethodnoj dionici Smokovac - Mateševo.
Opština Andrijevića i mjesne zajednice	Septembar/oktobar 2021. Jul – avgust 2022.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Diskusija o lokalnim putevima i uticajima na razdvajanje prostora naselja, kolizija sa komunalnim djelatnostima, osnovni podaci za projektno područje koji se odnose na ekonomiju, izvore sredstava za život, poslovanje u projektnom području, poljoprivrednu proizvodnju, broj nelegalno izgrađenih objekata,

Zainteresovana strana	Period, metode i mjesto angažovanja	Ključni razlozi, informacije i teme angažovanja
		<p>informacije o Romima, izbjeglicama i drugim potencijalno ranjivim grupama, očekivanja lokalne zajednice, razumijevanje teritorijalne organizacije i podjela na mjesne zajednice. Iako su najveća etnička manjina u Evropi i na Zapadnom Balkanu, u projektnoj oblasti nema predstavnika romske populacije. To su potvrdili i rezultati popisa 2023. godine. Nije potvrđeno prisustvo interno raseljenih lica, izbjeglica i migranata.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Informacije o neformalnim naseljima i objektima – potvrđeno je da takvih naselja nema. Pogođena naselja su ruralnog tipa i njihovi korijeni potiču iz 19. vijeka. Slučajevi skorije izgradnje bez građevinskih dozvola mogu biti prisutni, ali će se analizirati u okviru izrade Plana eksproprijacije zemljišta i preseljenje. ▪ Iako je iskazana nesumnjiva podrška izgradnji ove dionice Autoputa, postojala je zabrinutost na osnovu negativnih iskustava tokom građevinskih aktivnosti na prethodnoj dionici Smokovac-Mateševo.
CEDIS električna mreža	Od 2019. do 2021.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prikupljanje osnovnih podataka
Vodovodna mreža Andrijevic	2019. i 2021.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prikupljanje osnovnih podataka i inputi za Idejni projekat.
Telenor mreža Telenor MNE	1. jul 2019. i 9. maj 2019. godine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osnovne konsultacije za prikupljanje podataka o potencijalnoj koliziji sa planiranom trasom
Organizacija Crvenog krsta Andrijevic	Jul 2019.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prikupljanje osnovnih podataka i procjena ranjivosti
Organizacija Crvenog krsta Kolašin	Jul 2019.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prikupljanje osnovnih podataka i procjena ranjivosti
Uprava za zaštitu kulturnih dobara, Cetinje	Od 2019. do 2021.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prikupljanje osnovnih podataka, popis i lokacije spomenika kulturnog nasljeđa i arheoloških lokaliteta u Projektnim oblastima koje administrativno pokrivaju opštine Andrijevic i Kolašin, uključujući CD sa registrom svih nepokretnih objekata kulturnog nasljeđa, arheoloških lokaliteta i KMZ fajlova sa lokacijama u direktnom Aol
Ministarstvo unutrašnjih poslova Podgorica	septembar 2019.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podaci u vezi sa objektima potrebnim za održavanje autoputa

Zainteresovana strana	Period, metode i mjesto angažovanja	Ključni razlozi, informacije i teme angažovanja
Zavod za hidrometeorologiju	April 2019.	<ul style="list-style-type: none"> Prikupljanje osnovnih podataka
Agencija za zaštitu životne sredine	April 2019.	<ul style="list-style-type: none"> Prikupljanje osnovnih podataka i uslova koji se odnose na prirodna staništa
Institut za preduzetništvo i ekonomski razvoj Podgorica, lokalna kancelarija u Andrijevici	Jul 2020.	<ul style="list-style-type: none"> Pružanje osnovnih podataka za projektnu oblast o upravljanju otpadom
Centar za socijalni rad Mojkovac - teritorijalna jedinica Kolašin	Jul 2020.	<ul style="list-style-type: none"> Postavljanje okvira za identifikaciju ranjivih grupa i pojedinaca u projektnom području
Uprava za bezbjednost hrane i fitosanitarne radove	Jul 2020.	<ul style="list-style-type: none"> Pružanje osnovnih podataka za projektno područje koji se odnose na primarne poljoprivredne proizvođače, proizvođače rasadnog i drugog sadnog materijala u AOI
Uprava za zaštitu kulturnih dobara – Sektor za uspostavljanje zaštite kulturnih dobara	2020, 2021.	<ul style="list-style-type: none"> Pružanje osnovnih podataka za projektno područje u vezi sa postojanjem kulturnog nasljeđa na području opština Kolašin i Andrijevica
Predstavnici lokalnih zajednica (mjesne zajednice)	Jul, avgust 2022.	<ul style="list-style-type: none"> Pružanje osnovnih demografskih, socijalnih, ekonomskih i drugih podataka za projektno područje. Konsultacije o glavnim uticajima i mjerama za izbjegavanje negativnog uticaja. Traženje mišljenja o projektu.
Slučajan uzorak građana iz nekoliko lokalnih zajednica	Anketa javnog mnjenja	Istraživanje percepcije javnosti na slučajnom uzorku preduzeto je kako bi se prikupila mišljenja zajednica o očekivanjima od nove dionice i iskustvima tokom izgradnje prethodne dionice (Smokovac-Mateševo), uključujući razumijevanje prisustva ranjivih kategorija zainteresovanih strana. Istraživanje je prvobitno sprovedeno u periodu april-maj 2019. godine. Dodatno istraživanje je organizovano tokom izrade Okvira za eksporpirijaciju zemljišta, preseljenje i obnovu sredstava za život (LARF) u avgustu i septembru 2022. godine. Intervjui su obavljani sa 40 pojedinaca, dok su drugi odlučili da ne učestvuju dok se ne završi Glavni projekat i ne budu poznati tačni

Zainteresovana strana	Period, metode i mjesto angažovanja	Ključni razlozi, informacije i teme angažovanja
		uticaji zbog eksproprijacije zemljišta (tokom izrade Akcionog plana za preseljenje).
Ministarstvo za kapitalne investicije Ministarstvo evropskih poslova Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede NVO Opština Andrijevića i lokalni predstavnici Opština Kolašin i lokalni predstavnici Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore Udruženje za unapređenje vodnih usluga i prečišćavanje i ispuštanje otpadnih voda Zavod za hidrometeorologiju	29. jula 2022.	<ul style="list-style-type: none"> Prezentacija kriterijuma za analizu opcija i izbor trase. Izveštaj o obimu i diskusija o budućim koracima projekta.
Osnovna škola "Bajo Jojić" sa svojim područnim odjeljenjima u Gnjlom Potoku i Kraljama	20. avgusta 2022. 9. septembra 2022.	Red vožnje prijvoza organizovanog za djecu koja pohađaju područna odjeljenja u Gnjlom Potoku i Kraljama
Faza II – sa početkom od juna 2024. godine		
MONTEPUT d.o.o.	22 jula 2024.	Sastanak između EBRD-a / konsultanta za Due Diligence i MONTEPUTa. Na sastanku je skrenuta pažnja na pitanja eksproprijacije zemljišta i preseljenja, značaj otvorenog i transparentnog angažmana između MONTEPUT-a i svih zainteresovanih strana, posebno lokalnih zajednica i lica pod uticajem Projekta. Obezbijeđena je prezentacija zahtjeva EBRD-a i predstavljen je detaljno obim usluga konsultanata.

Zainteresovana strana	Period, metode i mjesto angažovanja	Ključni razlozi, informacije i teme angažovanja
Mjesna zajednica Bare Kraljske	23. jula 2024.	Sastanak I⁹ - Sastanak Konsultantskog tima sa stanovnicima Bara Kraljskih u kancelariji mjesne zajednice.
Mjesna zajednica Slatina	23. jula 2024.	Sastanak II - Sastanak Konsultantskog tima sa stanovnicima Slatine u privatnim prostorijama predsjednika mjesne zajednice.
Mjesna zajednica Kralje	24. jula 2024.	Sastanak III - Sastanak Konsultantskog tima sa stanovnicima Kralja u kancelariji mjesne zajednice.
Predsjednici i predstavnici lokalnih zajednica	Jul – avgust 2024.	Redovna razmjena informacija neophodnih za kompletiranje dubinske analize i ažuriranje napretka projekta
EBRD, MONTEPUT, konsultanti za dubinsku analizu	13. avgusta 2024.	On-line diskusija o ključnim nalazima i problemima u vezi sa trasom, posebno u naselju Kralje.
Centar za socijalni rad Mojkovac – teritorijalna jedinica Kolašin	15. avgusta 2024.	Podaci o broju registrovanih lica koja imju podršku Centra za socijalni rad u opštini Kolašin (u mjesnim zajednicama Mateševo, Sunga i Bare Kraljske) i najzastupljenijim kategorijama.
Centar za socijalni rad Berane – teritorijalna jedinica Andrijeвица	15. avgusta 2024.	Podaci o broju registrovanih lica koja imju podršku Centra za socijalni rad u opštini Andrijeвица (u mjesnim zajednicama Gnjili Potok, Sjenozeta, Kralje, Slatina, Prisoja, Zabrdje i Trešnjevo)
MONTEPUT, EBRD konsultanti za dubinsku analizu (u svojstvu posmatrača)	4. septembra 2024.	Sastanak IV - Nakon iskazanih primjedbi i bojazni lokalnih zajednica koje su ocjenjene da su opravdane, MONTEPUT je predložio modifikovanu trasu od tunela Trešnjevik do Andrijevice. Sastanak je održan u opštini Andrijeвица uz učešće oko 40 građana iz lokalnih zajednica od tunela Trešnjevik do Andrijevice.
MONTEPUT, EBRD konsultanti za dubinsku analizu (u ulozi posmatrača)	18.septembra 2024.	Sastanak V - Sastanak sa lokalnim zajednicama Kralje, Gnjili Potok, Sjenozeta, Trešnjevik i predstavljanje promjenjene trase od tunela Trešnjevik do Andrijevice.
MONTEPUT, EBRD konsultanti za dubinsku analizu (u ulozi posmatrača)	19.septembra 2024.	Sastanak VI - Sastanak sa lokalnim zajednicama Slatina, Prisoja, Zabrdje i Trešnjevo i predstavljanje promjenjene trase od tunela Trešnjevik do Andrijevice.
MONTEPUT	27.septembra 2024.	Sastanak VII - Sastanak sa lokalnom zajednicom Bare Kraljske. Presentacija trase na osnovu Idejnog projekta i predložene modifikacije.

⁹ Ovi sastanci su označeni odvojeno jer su inicirani tokom procesa dubinske analize koji sprovodi EBRD.

Zainteresovana strana	Period, metode i mjesto angažovanja	Ključni razlozi, informacije i teme angažovanja
MONTEPUT	27.septembra 2024.	Sastanak VIII - Sastanak sa lokalnom zajednicom Mateševo. Presentacija trase na osnovu Idejnog projekta i predložene izmjene.
MONTEPUT i ESIA tim. Mjesne zajednice Bare Kraljske i Mateševo. Predsjednici mjesnih zajednica Gnjili Potok, Kralje i Slatina.	2-5.decembra 2024.	<p>Procjena društvenog uticaja i sastanci sa predstavnicima lokalne zajednice. Procjena uticaja i koristi od promjene trase. Terenske posjete i razgovori sa građanima pod uticajem Projekta. Na inicijativu članova Konsultantskog tima, 4. decembra 2024. godine u lokalnoj zajednici Bare Kraljske održan je sastanak sa specifičnom grupom zainteresovanih strana, odnosno građana čiji stambeni objekti u predviđeni za eksproprijaciju ili se nalaze u neposrednoj blizini trase. Svrha sastanka bila je da se članovi Konsultantskog tima upoznaju sa stavovima ovih građana u vezi sa predstojećom izgradnjom, s obzirom na lokaciju / položaj njihove imovine u odnosu na trasu. I pored toga što trasa u zoni lokalnih zajednica Mateševo, Sunga i Bare Kraljske nije promijenjena, Konsultanti su smatrali da je potrebno sprovesti dodatne konsultacije sa ovom specifičnom grupom zainteresovanih strana, budući da je ostao jedan broj nerješениh i otvorenih pitanja nakon sastanka održanog 27. septembra 2024. godine.</p> <p>Održan je i sastanak sa predsjednicima mjesnih zajednica Slatine, Kralja i Gnjilog Potoka. Ovaj sastanak je potvrdio da je promjena trase u potpunosti odgovorila na ranije bojazni i očekivanja.</p>

Prilog 5: Registar pritužbi zajednice, generisani izvještaj o praćenju i generičke kontrolne table

COMMUNITY GRIEVANCE STATUS TRACKING REPORT

DASHBOARD STATUS AS OF:

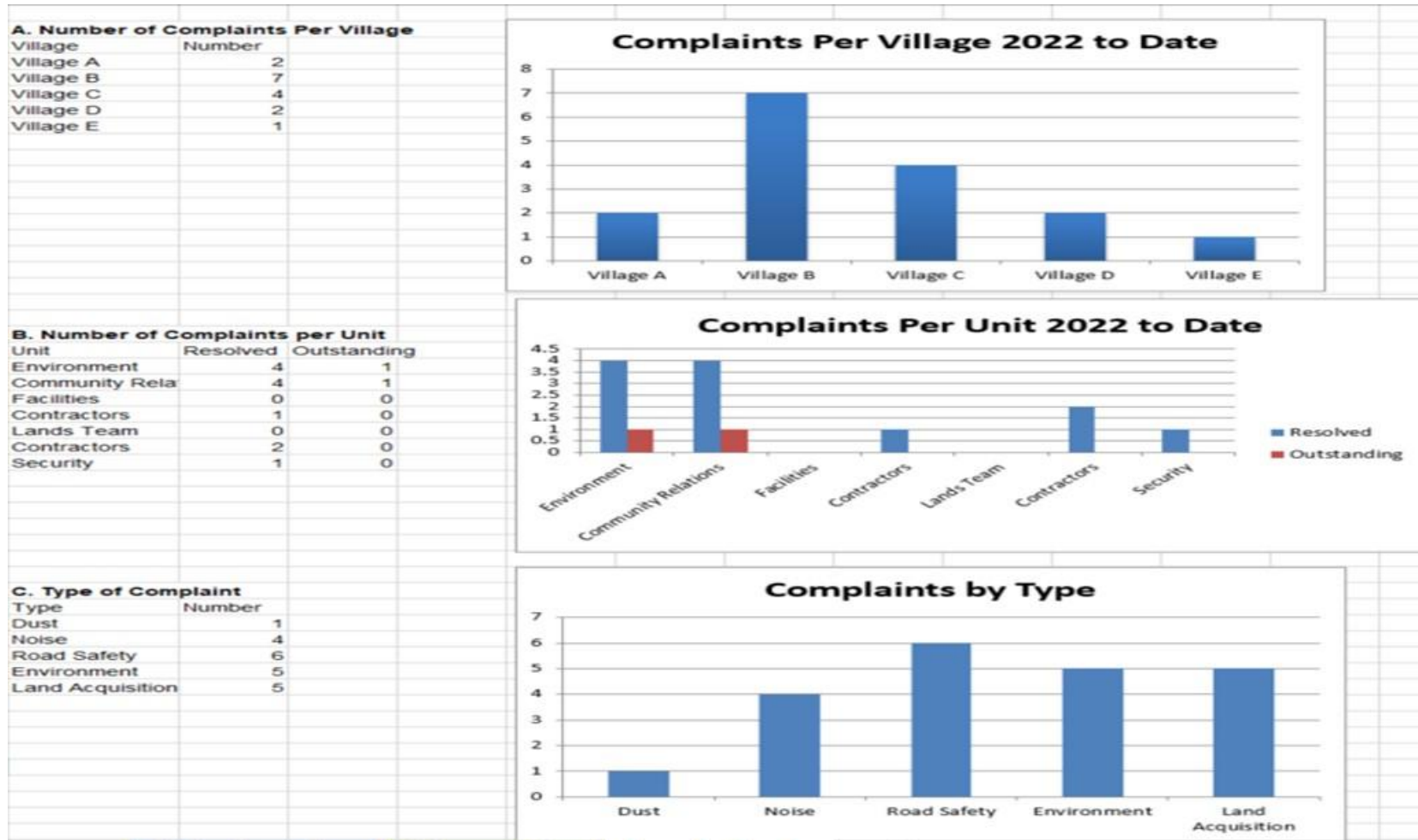
Thursday, September 8, 2022

Average Response Time	
Target Resolution Timeframe (days)	30
% Satisfied with Process	100%
% Satisfied with Outcome	100%
Reponse Target (Days)	30 days
Average Duration to Response	
Average Duration to Closure	

Status Report	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
Open cases at beginning of month												
New cases this month												
Cases closed this month												
Open cases at end of month												
Average time between receipt and closing out of complaints												
% of closed cases that were closed on time												
% of complainants that were satisfied with the process												
% of complainants that were satisfied with the outcome												

Prilog 5a: Primjer pisma kojim se potvrđuje prijem žalbe

[MONTEPUT, Podgorica]

[Datum]

[Ime podnosioca žalbe ili naziv organizacije koja podnosi žalbu (izuzev ako podnosilac žalbe želi da ostane anoniman)]

[Adresa podnosioca žalbe ili bez navođenja adrese]

Dostavljeno _____ [lično ili putem pošte/e-pošte/telefona]

Poštovani gospodine/gospođo [Prezime podnosioca žalbe]:

Re: Žalba na [ukratko opisati]

MONTEPUT d.o.o ovim putem potvrđuje prijem Vaše žalbe / prigovora od _____ [datum] u vezi sa realizacijom dionice autoputa Mateševo - Andrijevića. Naša organizacija shvata zabrinutost zajednice i zahvaljujemo vam na dopisu. Potrudimo se da Vaša žalba bude razmotrena brzo i pravično.

Naša organizacija ima instrument Žalbenog mehanizma u okviru koga se razmatraju i rješavaju primljene žalbe. U prilogu je opis procesa razmatranja žalbe (priložiti obrazac iz Priloga 6b). U skladu sa procedurom, utvrdimo da li vaša žalba ispunjava uslove da bude riješena interno i razmotriti naredne korake. U narednom periodu kontaktiraćemo vas ukoliko bude bilo potrebno više informacija.

Možete očekivati naš odgovor u roku od najduže 21 radnog dana od datuma ovog pisma.

Molimo vas da pogledate procedure Žalbenog mehanizma da biste imali više informacija o tome šta možete očekivati dok se vaša žalba rješava, uključujući rokove, odgovornosti i vaša prava tokom procesa.

Srdačan pozdrav,

MONTEPUT d.o.o., Podgorica

[Ime i funkcija]

[Titula]

Prilog: [relevantna politika ili procedura kompanije o podnošenju žalbi]

Prilog 6: Obrazac za registraciju žalbe

OBRAZAC ZA ŽALBE -	
INFORMACIJE O OSOBI KOJA PODNOSI ŽALBU	
Arhivski br. _____	
Puno ime Napomena: možete ostati anonimni ako preferirate ili navedite da ne želite da se vaš identitet otkrije trećim stranama bez vašeg pristanka	_____ ime _____ prezime ☐ Želim da anonimno podnesem žalbu ☐ Zahtijevam da ne otkrivete moj identitet bez moje saglasnosti
Kontakt informacije: Označite kako želite da vas kontaktiraju (pošta, telefon, e-mail)	☐ Poštom: Molimo navedite adresu za slanje rješenja: _____ ☐ Telefonom: _____ ☐ _____ e-pošta ☐ Ne želim da budem kontaktiran i pratiću rješenje na sajtu MONTEPUT-a
Poželjni jezik za komunikaciju	☐ Crnogorski ☐ Ostalo, navedite _____
Opis incidenta ili pritužbe:	Šta se desilo? Gdje se to dogodilo? Kome se to dogodilo? Šta je posljedica događaja?
Datum incidenta / žalbe	☐ Jednokratni incident / žalba (datum _____) ☐ Desilo se više puta (koliko puta? _____) ☐ U toku (trenutno ima problema)
Kako se, po vašem mišljenju, problem može riješiti?	
Potpis: _____ (nije obavezno u slučaju anonimnih pritužbi)	
Datum: _____	
<p>Vratite ovaj obrazac na:</p> <p>Društvo sa ograničenom odgovornošću "Monteput" Podgorica Mehanizmu za žalbe na projektu Mateševo - Andrijevic Menadžeru za žalbe Milici Bijelović grievance@monteput.me office@monteput.me Adresa: Avda Međedovića 130 Telefon: +382 (20) 224 493 81100 Podgorica</p>	

Prilog 6a: Obrazac za komentare

OBRAZAC ZA KOMENTAR			
INFORMACIJE O OSOBI KOJA PODNOSI KOMENTAR			
<p>Željeli bismo da nam dostavite svoje ime, adresu i e-poštu ako je to moguće, kako bismo vas mogli informisati o budućem razvoju projekta. Međutim, ako želite da ostanete anonimni – molimo vas da označite polje "ANONIMNO" – vaši komentari će se i dalje razmatrati. U slučaju da ne želite da vaši lični podaci budu otkriveni trećim licima, molimo vas da označite polje „POVJERLJIVO“.</p> <p> ☐ ANONIMNO ☐ POVJERLJIVO </p>			
Ime:	Samo interna upotreba: kako je dostavljen komentar:		
Datum prijavljivanja:	☐ Lično ☐ Telefonom ☐ Poštom ☐ Putem e-pošte ☐ Ostalo (opišite)		
Adresa:			
Telefon:	Da li želite da budete informisani o razvoju projekta?		
E-adresa:	☐ Da ☐ Ne		
Opština/naselje:			
VAŠI KOMENTARI NA PROJEKAT			
Komentar evidentiran (Da / Ne):	Datum:	Broj komentara:	Evidentirao:
Potreban je odgovor	Da/ne	Osoba odgovorna za pripremu odgovora:	
Odgovor je poslat (datum):		Odgovor je evidentiran (datum):	
Vratite na: Društvo sa ograničenom odgovornošću " Monteput " Podgorica Mehanizmu za žalbe na dionici Mateševo - Andrijeвица Milici Bijelović grievance@monteput.me office@monteput.me Adresa: Avda Međedovića 130 Telefon: +382 20 224 493 81100 Podgorica			

Prilog 6b: Letak sa obavještenjem o Žalbenom mehanizmu

Javno obavještenje o postojanju Žalbenog mehanizma za podnošenje žalbi i pritužbi dostupnom u okviru Projekta Mateševo-Andrijevica

MONTEPUT nastoji da izgradnja dionice Mateševo-Andrijevica ne izazove negativne uticaje na građane koji žive u blizini trase ili na druge grupe. Ukoliko postoji bilo kakav problem željeli bismo da nas obavjestite o bojaznima i/ili pritužbama u vezi sa aktivnostima na realizaciji Projekta.

Kakva žalba / prigovor se može podnijeti?

Svako može da podnese žalbu ako smatra da aktivnosti Projekta negativno utiču na njegovo/njeno domaćinstvo, naselje ili lokalnu sredinu. Razlozi za podnošenje žalbi mogu biti, ali nijesu ograničeni na:

- Zabrinutost i pitanja u vezi sa eksproprijacijom, visinom nadoknade i preseljenjem;
- Povećana buka, problemi sa pristupom imovini ili druge smetnje tokom izgradnje i nakon puštanja dionice u rad;
- Zabrinutost u pogledu zdravlja i bezbjednosti zajednice, zbog povećanog intenziteta saobraćaja na lokalnim putevima, oštećenja lokalnih puteva ili neadekvatnog upravljanja otpadom tokom građevinskih radova;
- Štete na privatnoj imovini, neovlašćeno ulaženje u privatno zemljište,
- Zabrinutost za životnu sredinu;
- Ugrožavajnje zdravlja, bezbjednosti i sigurnosti zaposlenih na Projektu;
- Neadekvatna implementacija Plana uključivanja zainteresovanih strana;
- Ponašanje Izvođača radova i njegovih zaposlenih;
- Drugi uticaji tokom realizacije ovog Projekta.

Kako podnijeti žalbu?

Svako može podnijeti žalbu MONTEPUT-u (kontakt podaci su navedeni u nastavku) ili Izvođaču radova, besplatno, na sljedeće načine:

- verbalno (lično ili telefonom)
- u pisanoj formi popunjavanjem priloženog formulara za žalbu (ili u drugom obliku ako želite) i dostavom (ličnom, poštom ili e-poštom)

Kontakt podaci:

Društvo sa ograničenom odgovornošću "MONTEPUT" Podgorica

Za Žalbeni mehanizmu na Dionici Mateševo - Andrijevica,

Milica Bijelović

grievance@monteput.me

office@monteput.me

Adresa: Avda Međedovića 130, 81100 Podgorica

Telefon: +382 (20) 224 493

Žalbe se mogu podnijeti anonimno. Pored toga, ako želite da vaša žalba ostane povjerljiva, MONTEPUT će se pobrinuti da vaše ime i kontakt podaci ne budu otkriveni bez vašeg pristanka, a samo osobe koje su direktno uključene u istragu vaše žalbe će ih znati. U slučaju da se prijavljena žalba ne može u potpunosti istražiti bez otkrivanja vašeg identiteta ili sadržaja vaše žalbe, bićete o tome obaviješteni.

Postupanje po žalbi

U Poglavlju 7 SEP-a dat je detaljan opis Žalbenog mehanizma i postupka rješavanja razloga za podnošenje žalbe:

Korak 1 Potvrda	MONTEPUT će potvrditi prijem žalbe u roku od 5 radnih dana. To će uključivati dodelu delovodnog broja i osobu koja je odgovorna za praćenje vaše žalbe sa svojim kontakt podacima
Korak 2 Procijena ko može najbolje postupatu po žalbi i dodela odgovornog lica za praćenje	Ispitivanje navoda žalbe može zahtijevati posjetu terenu, angažovanje drugih strana (uključujući treće strane), stvaranje fotodokumentacije i pregled dokumenata. Ispitivanje navoda mora biti efikavno i završeno u roku od 7 radnih dana . U složenijim slučajevima ovaj se period može produžiti po potrebi, ali ne više od 21 radnog dana .
Korak 3 Razgovori sa podnosiocem žalbe	Nalazi nakon ispitivanja navoda u žalbi i predlog rješenja kao i vremenski okvir biće predmet razgovora MONTEPUTA i podnosioca žalbe. Rješenje će se izvršiti bez odlaganja što je prije tehnički ili na drugi način izvodljivo, kako bi se spriječio dalji gubitak ili šteta i
Korak 4 Okončanje postupka i nadzor nad sprovođenjem rješenja	Nakon što je žalba u potpunosti sagledana, rješenje sprovedeno i izvršenje potvrđeno i ukoliko se procjeni da nisu potrebne dodatne aktivnosti, MONTEPUT će okončati žalbeni postupak.
Korak 5 Žalba na rješenje (opciono ako podnosilac žalbe nije zadovoljan)	MONTEPUT je uspostavio dodatni mehanizam kada postoji nezadovoljstvo ishodom u fazi ispitivanja navoda i/ili predloženim rješenjem. Mehanizam se ogleda u drugostepenoj komisiji koju čine dva člana predstavnika MONTEPUTA i jedan predstavnik lokalne zajednice. Od slučaja do slučaja, drugostepena komisija može izabrati da uključi jednu ili više uglednih i nezavisnih trećih strana kao savjetnika.

Prilog 7: Registar angažovanja zainteresovanih strana

1	Zabeležite sve sastanke, neformalne razgovore, pozive, važne razmjene e-pošte i prezentacije u ovom registru
2	Trudite se da zabilježite sve neophodne detalje iz interakcije sa zainteresovanim stranama: ime i prezime, organizacija, funkcija, način komunikacije, prvi kontakt ili redovni sastanak u okviru određene SEP aktivnosti, i sl. Bitno je da sledite / poštujuete propise Evropske Unije i Crne Gore o prikupljanju i obradi ličnih podataka. Pored toga, neophodno je da prethodno obavjestite zainteresovanu stranu o ovim zahtjevima i propisima.
3	Nastojte da informacije uneste jasno, sa relevantnim detaljima koji su i usmjereni na preduzete aktivnosti, uključujući bilježenje zahtjeva i dogovorenih koraka sa zainteresovanim stranom. Na primjer, zainteresovana strana može: Tražiti dodatne informacije o projektu, imati konkretan upit ili zahtjev za specifičnim informacijama, željeti aktivnije učešće u projektu, ispoljavati zabrinutost ili pritužbu, ali ne znati kako je formalno podnijeti, iako nije u blizini projekta i dalje želi nastaviti primati informacije, pokazuje zainteresovanost za uključivanjem ali nema vremena ili mandat za aktivno učešće.
4	Imajte na umu da ovaj Registar treba da pruži potpune informacije o načinu uključivanja zainteresovanih strana. Molimo vas da detaljno opišete sadržaj svake aktivnosti, i da, kada je to moguće koristite zapisnike ili izvještaje. Zapisnik / izvještaji mogu biti korisni i potrebni za opis konsultacija koje definiše SEP, za evidenciju i opis javnih skupova i prezentacija ili kada su potrebne formalne evidencije o stepenu saglasnosti o problemu od strane učesnika.
5	Ne mijenjajte format kada ga uprava jednom odobri i kada je proveren u upotrebi. U suprotnom, postaje teško sakupiti podatke i napraviti sveobuhvatne izvještaje.

Kategorija zainteresovanih strana	Identifikujte kategoriju zainteresovane strane prema mapi zainteresovanih strana (u SEP-u), odnosno zajednicama, osobama i drugim entitetima pod uticajem Projekta.
Indikator angažovanja zainteresovanih strana	
Aktivnost koju je predvideo SEP	
Neplanirana posjeta/sastanak	

Prilog 8: Politika uključivanja zainteresovanih strana

Osnovni principi odnosa sa zainteresovanim stranama u MONTEPUT-u

MONTEPUT prihvata i promovira sljedeće **ključne principe** u interakciji sa zainteresovanim stranama:

- a) MONTEPUT podržava snažnu strategiju angažovanja zajednica u kojima posluje. Cilj je uključivanje svih zainteresovanih strana.
- b) Razvoj odgovornog poslovnog modela kako bi MONTEPUT bio inovativan, transparentan, integrisan, otvoren i posvećen, sposoban da stvara održivu vrijednost za sve zainteresovane strane kroz zajedničke inicijative
- c) Alokacija neophodnih resursa za proaktivno, kontinuirano i sistematsko uspostavljanje efikasnih kanala dijaloga sa zainteresovanim stranama, s ciljem uspostavljanja uravnoteženih odnosa između korporativnih vrijednosti i društvenih očekivanja, uzimajući u obzir njihove interese, zabrinutosti i potrebe.
- d) MONTEPUT promovira i koordinira dijalog sa zainteresovanim stranama. Komunikacija se odvija putem: Direktnog kontakta, Korporativnog sajta MONTEPUT-a, i prisutnosti kompanije i njenih odeljenja na društvenim mrežama. Krajnji cilj je osnaženje zainteresovanih strana da se uključe u razgovore, osnaže osećaj zajedništva i stvara međusobno povjerenje, principe poslovne transparentnosti i iskrenosti kao temelja dobre saradnje.
- e) Identifikacija i razmatranje stavova i očekivanja pogođenih zajednica kao dio procesa donošenja odluka koji mogu imati potencijalni uticaj na lokalno stanovništvo. Ove aktivnosti se sprovode kroz konsultativne procese koji variraju u zavisnosti od države i aktivnosti, a samim tim i od primjenjivog zakona u svakom pojedinačnom slučaju. Ovi procesi mogu biti dopunjeni i drugim procesima na dobrovoljnoj osnovi, ukoliko se to smatra prikladnim.
- f) Prihvatanje dužnosti izrade, odobravanja i nadgledanja strategije odnosa sa zainteresovanim stranama, nastojeći da osigura odgovarajuću koordinaciju, ne dovodeći u pitanje činjenicu da se sprovođenje ove strategije rukovodi principom supsidijarnosti, tako da je Grupa MONTEPUT koja je najbliža zainteresovanoj strani primarno odgovorna za interakciju u svakom slučaju.

Prilog 9: Ostale zainteresovane strane

Ostale zainteresovane strane	Adresa kontakta
Opština Kolašin	Adresa: Buda Tomovića bb Poštanski broj: 81210 Kolašin E-adresa: kolasin.predsjednik@gmail.com , Fiksni telefon: 068/101-520
Opština Andrijevića	Adresa: Branka Delečića 64a, Poštanski broj: 84320 Andrijevića E-pošta: soandrijevića@t-com.me Fiksni telefon: 051/243171
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Adresa: Rimski trg 46, Poštanski broj: 81000 Podgorica E-pošta: elektronkaposta@mpr.me Fiksni telefon: 020/234-105
Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Adresa: IV proleterske brigade 19, Poštanski broj: 81000 Podgorica E-pošta: arhiva@mrt.gov.me , Fiksni telefon: 020/446-200
Ministarstvo kulture	Adresa: Njegoševa bb Poštanski broj: 81250 Cetinje E-pošta: kabinet.kultura@mku.gov.me , Fiksni telefon: 041/232-571
Ministarstvo rada i socijalne zaštite	Adresa: Rimski trg 46, Poštanski broj: 81000 Podgorica E-pošta: arhiva@mrs.gov.me , Fiksni telefon; 020/482-148
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	Adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 130, Poštanski broj: 81000 Podgorica E-pošta: nermina.piranic@mmp.gov.me Fiksni telefon; 020/234-193
Uprava za nekretnine i katastar nepokretnosti	Adresa: Bulevar Vojvode Stanka Radonjića 1, Poštanski broj: 81000 Podgorica E-pošta: nekretnine@t-com.me , Fiksni telefon; 020/444.555
Uprava za saobraćaj	Adresa: IV proleterske brigade 19, Poštanski broj: 81000 Podgorica E-pošta: upravazasaobraćaj@uzs.gov.me , Fiksni telefon: 020/655-364
Uprava za šume	Adresa: Miloša Tošića 4, Poštanski broj: 84210 Pljevlja E-pošta: cgsuume@t-com.me , Fiksna linija: 052/323-578
Uprava za zaštitu kulturnih dobara	Adresa: Njegoševa bb, Poštanski broj: 81250 Cetinje E-pošta: uzkd@t-com.me , Fiksni telefon: 041/232-153
Agencija za zaštitu životne sredine	Adresa: IV proleterske brigade 19, Poštanski broj: 81000 Podgorica E-pošta: epamontenegro@gmail.com , Fiksni telefon: 020/446-500

Ostale zainteresovane strane	Adresa kontakta
Centar za socijalni rad za opštine Mojkovac (područna jedinica Kolašin) i Berane (područna jedinica Andrijevića)	Adresa: Mališe Damjanovića 84205 Mojkovac E-pošta: csr.mojkovc@t-com.me Fiksni telefon:020/865-645
JP "Elektroprivreda Crne Gore" (javno preduzeće za snabdijevanje električnom energijom nacionalno, sa regionalnim jedinicama)	Adresa: Vuka Karadžića 2 (centrala), Poštanski broj: 81400 Nikšić E-pošta: rajko.sebek@epcg.com , Fiksni telefon: 040/204-131
Nacionalni parkovi Crne Gore	Adresa: Trg Vojvode Bećir-Bega Osmanagića bb, Poštanski broj: 81000 Podgorica E-pošta: npcg@nparkovi.me , Fiksni telefon: 020/601-015
Univerzitet Crne Gore, Podgorica	Adresa: Cetinjska 2, Podgorica
Univerzitet Donja Gorica, Podgorica	Adresa: Oktoih 1, Podgorica
NVO "Zeleni dom" (nacionalni, ekološki)	Adresa: Dalmatinska 78, Podgorica
Centar za zaštitu i proučavanje ptica, Crna Gora	Adresa: Veliše Mugoše bb, Podgorica
NVO "Ozon" (nacionalni, životna sredina)	http://www.ozon.org.me/
NVO "Prima" (nacionalna, ženska i manjinska prava)	Adresa: Radosava Burića bb/l/3, Podgorica
NVO – Udruženje osoba sa invaliditetom Kolašin	Adresa: Dunje Đokić bb, KOLASIN
NVO - Pomoć starijima	Adresa: IV Proleterska brigada 2 Kolašin Crveni krst
NVO - Zaštita i promocija ljudskih i manjinskih prava UNHCR	Adresa: Trg Boraca, Kolašin
NVO za smanjenje siromaštva – Udruženje ratnih veterana	Adresa: Branka Deletića 1, Andrijevića
MANS – Mreža za afirmaciju nevladinog sektora	Adresa: Dalmatinska 188, Podgorica Telefoni: +382 20 266 326 +382 20 266 327Faks: +382 20 266 328 GSM: +382 69 446 094 +382 67 262 724 E-pošta: mans@t-com.me nvomans.sos@gmail.com
NVO OZON	http://www.ozon.org.me/ aleksandar.perovic@ozon.org.me , office@ozon.org.me ,

Ostale zainteresovane strane	Adresa kontakta
Zavičajni muzej u Kraljama	Adresa: Kralje bb, poštanski broj 84320, Fiksni telefon +382 69 547 252
Osnovna škola "Bajo Jojić" Andrijeвица	Direktor +382 69344942
Radio Kolašin	rtvcolasin@gmail.com Fiksni telefon 068 666195
Radio Andrijeвица	radioaandrijeвица@gmail.com, Fiksni telefon 051 230 644, 051 230 647
Sportsko-rekreativna udruženja – biciklističke rute	www.biking.bjelasic-komovi.me , www.buki
Ribari aktivni u mušičarenju	Adresa: Turistička organizacija Andrijeвица Branka Deletića bb 84320 Andrijeвица, +382(0) 51/243-113, +382(0) 69/980-769, E-mail: toandrijeвица@gmail.com
Dom zdravlja Kolašin	Adresa; Dunje Đokić bb, 81210 Kolašin, Fiksni telefon: + +382 (0) 20 865-140
Policajska stanica Kolašin	Fiksni telefon +382 (0) 20 865-002, 382 20 122
Vatrogasna služba Kolašin	Fiksni telefon 382 (0) 20 865-938, +382 20 123

